

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός, Ανάπτυξη και Διοίκηση»

Ειδίκευση: Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Υλικό (Συμβατικές και
e-Μορφές): Πολιτικές και Πρακτικές

«Μεταπτυχιακή Διπλωματική εργασία»

«Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρότυπων και πειραματικών
Λυκείων για τα νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της
Ιστορίας Λυκείου»

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια

ΕΥΦΗΜΙΑ ΝΑΣΤΑΤΟΥ Α.Μ. : 3032202102020

Επιβλέπουσα:

Δέσποινα Τσακίρη, Καθηγήτρια

Τριμελής εξεταστική επιτροπή:

1. Δέσποινα Τσακίρη, Καθηγήτρια Παν/μίου Πελ/σου (Επιβλέπουσα)
2. Δέσποινα Καρακατσάνη, Καθηγήτρια Παν/μίου Πελ/σου
3. Νικόλαος Φωτόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παν/μίου Πελ/σου

Κόρινθος, Ιανουάριος 2023

Στην οικογένειά μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου κα Δέσποινα Τσακίρη για τη στήριξη, την αμέριστη βοήθεια, τη συνεργασία και την καθοδήγηση όχι μόνο στην παρούσα διπλωματική αλλά και σε όλη τη διάρκεια του μεταπτυχιακού προγράμματος. Η προσωπικότητα της και η διδασκαλία της αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για μένα και θα είναι ο φάρος που στο εξής θα καθοδηγεί τα επαγγελματικά μου βήματα. . Ακόμα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα μέλη της τριμελούς επιτροπής, την Καθηγήτρια κα Δέσποινα Καρακατσάνη και τον Αναπληρωτή Καθηγητή κο Νικόλαο Φωτόπουλο για την τιμή που μου έκανα να είναι μέλη της τριμελούς επιτροπής, τη βοήθεια καθώς και το χρόνο που διέθεσαν. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στην έρευνά μου με προθυμία και ευγένεια. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου που με βοήθησαν να πραγματοποιήσω τα όνειρά μου, να εξελιχθώ και να προοδεύσω στη ζωή, το σύζυγό μου Κωνσταντίνο Αγγελίδη και τα παιδιά μου Νεφέλη και Ορφέα για την ενθάρρυνση, τη στήριξη και την υπομονή τους, και τη φίλη μου κα Βασιλική Στεργίου για την ενθάρρυνση και τη συμπαράστασή της.

«Μελέτησε το παρελθόν αν θες να ορίσεις το μέλλον.»

Ευριπίδης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι να καταγραφούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών των πρότυπων και πειραματικών λυκείων που εφάρμοσαν πιλοτικά τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της Ιστορίας. Η έρευνα αποτελεί μια προσπάθεια αποτίμησης του τρόπου με τον οποίον εφαρμόστηκε πιλοτικά στα πρότυπα και πειραματικά Λύκεια της Ελλάδας ένα πρόγραμμα το οποίο στηρίζεται στις σύγχρονες παιδαγωγικές αρχές και διδακτικές μεθόδους, οι οποίες εμπεριέχουν την ανάπτυξη δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα και εν γένει έχει ενιαία φιλοσοφία στο Λύκειο. Για την ανάδειξη των απόψεων των εκπαιδευτικών αξιοποιήθηκε η μέθοδος της συνέντευξης στην οποία συμμετείχαν οκτώ επιμορφωμένοι εκπαιδευτικοί ΠΕ02. Στο εισαγωγικό κομμάτι της εργασίας αναπτύσσεται το πλαίσιο γύρω από το τι προκάλεσε το ενδιαφέρον για την ενασχόληση με την εν λόγω εργασία. Στη συνέχεια, στο θεωρητικό μέρος της εργασίας, περιλαμβάνονται κεφάλαια στα οποία αφού γίνεται αναφορά στα ΑΠΣ γενικά, παρουσιάζεται το νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα της Ιστορίας Λυκείου και αναλύονται τα ζητήματα που θέτει η βιβλιογραφία σε σχέση με το νέο ΑΠΣ. Έπειτα, γίνεται σύγκριση με το παλαιό πρόγραμμα σπουδών. Το δεύτερο σκέλος της εργασίας, αφορά στην έρευνα για τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του μαθήματος της Ιστορίας Λυκείου. Η έρευνα έδειξε πως οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι το νέο ΑΠΣ για το μάθημα της Ιστορίας Λυκείου έχει υψηλή μορφωτική αξία αλλά υπό προϋποθέσεις ενώ χρειάζεται λίγες βελτιώσεις προκειμένου να είναι αποτελεσματικό στη μετάδοση της γνώσης.

Λέξεις κλειδιά : Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, Ιστορία, εκπαιδευτικοί, αντιλήψεις, δεξιότητες 21^{ου} αιώνα

Abstract

The purpose of this paper is to record the opinions of teachers of the model and experimental high schools that piloted the new History curricula. The research is an attempt to evaluate the way in which a program based on modern pedagogical principles and teaching methods, which include the development of 21st century skills and generally having a unified philosophy in the high school, was piloted in the standard and experimental high schools of Greece. In order to highlight the opinions of the teachers, the interview method was used in which eight trained PE02 teachers participated. In the introductory part of the work, the framework is developed around what caused the interest in engaging with the work in question. Then, in the theoretical part of the paper, chapters are included in which, after a general reference to analytical programs, the new Analytical Program of High School History is presented and the issues raised by the literature in relation to the new APS are analyzed. Then, a comparison is made with the old curriculum. The second part of the work concerns the research on the teachers' opinions on the new detailed curriculum of the High School History course. The research showed that the teachers consider that the new APS for the High School History course has a high educational value but under conditions while it needs a few improvements in order to be effective in transmitting knowledge.

Key words: analytical studies program, History, school teachers, opinions, 21st-century abilities

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	Σελ.
Περίληψη	4
Abstract	5
Περιεχόμενα	6
Κατάλογος Συντομογραφιών	8
Εισαγωγή	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ	
Κεφάλαιο 1. Θεωρητικό Πλαίσιο - Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών	10
1.1 Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις	10
1.2. Είδη προγραμμάτων σπουδών	13
1.3. Νέα ΑΠΣ	14
1.3.1. Γενικά για τα νέα ΑΠΣ	14
1.3.2. Θεμελιώδεις οριζόντιοι προσανατολισμοί των νέων ΑΠΣ	15
1.3.3. Θεμελιώδεις διδακτικοί στόχοι των νέων ΑΠΣ	16
1.3.4. Βασικές αρχές των νέων ΑΠΣ	16
1.3.5. Η Αξιολόγηση στα νέα ΑΠΣ	17
Κεφάλαιο 2. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας	17
2.1. Ιστορική αναδρομή αναλυτικών προγραμμάτων Ιστορίας	17
Κεφάλαιο 3. Νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών Ιστορίας	21
3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας	21
3.2. Φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με τα νέα ΑΠΣ Ιστορίας	23
3.3. Στοχοθεσία	24

3.4. Περιεχόμενο- Θεματικά πεδία	25
3.5. Διδακτικό πλαίσιο	27
3.6. Αξιολόγηση	28
Κεφάλαιο 4. Επισκόπηση εμπειρικών ερευνών	30
4.1. Απόψεις εκπαιδευτικών για τα παλαιότερα προγράμματα σπουδών Ιστορίας	30
Β΄ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΑ	
Κεφάλαιο 5. Μεθοδολογία της έρευνας	32
5.1. Μεθοδολογικό πλαίσιο	32
5.2. Πρωτόκολλο συνέντευξης	32
5.2.1. Άξονες/Ερωτήματα	32
5.3. Αποτίμηση της διαδικασίας διεξαγωγής της συνέντευξης	33
5.4. Αποτελέσματα συνεντεύξεων	33
1. Δημογραφικά στοιχεία	33
2. Τρόπος οργάνωσης καθημερινού μαθήματος	35
3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νέου προγράμματος σπουδών	38
4. Διαφοροποίηση από το υφιστάμενο ΑΠΣ	40
5. Απόψεις για τα στοιχεία του νέου ΑΠΣ (φυσιογνωμία, φύση, περιγραφή, ενσωμάτωση ΤΠΕ, στόχοι, ειδικά χαρακτηριστικά, αξιοποίηση)	41
6. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	47
7. Αξιολόγηση περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα, την επιστημονική και κοινωνικο-πολιτιστική εγκυρότητα, την οργάνωση, σε σχέση με το διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας	48
8. Αξιολόγηση της παιδαγωγικής φιλοσοφίας του νέου ΑΠΣ	50
9. Παρουσίαση θετικών/αρνητικών στοιχείων του νέου ΑΠΣ	51
10. Προτάσεις για βελτίωση ή αλλαγές	52
11. Αξιολόγηση επιμόρφωσης	52

Κεφάλαιο 6. Συμπεράσματα-Προτάσεις	54
6.1. Περιορισμοί έρευνας	58
6.2. Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	58
Βιβλιογραφία	59
Παράρτημα	62
Οδηγός ερωτήσεων	62

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΑΠΣ	Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών
ΠΣ	Προγράμματα Σπουδών
ΥΠΑΙΘ	Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών
ΙΕΠ	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής,
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΗΥ	Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές,

Εισαγωγή

Το ζήτημα του μαθήματος της Ιστορίας υπήρξε από την αρχή της δημιουργίας του σύγχρονου ελληνικού κράτους και αποτέλεσε αιτία διαμάχης των πνευματικών ανθρώπων όλων των εποχών. Αυτός ήταν και ένας από τους λόγους που επιλέχτηκε το θέμα. Το μάθημα της Ιστορίας είναι από τα θεωρούμενα δύσκολα μαθήματα του ελληνικού σχολείου, θεώρηση που με προβληματίσε επειδή διδάσκω το συγκεκριμένο μάθημα. Η Ιστορία συμπεριλαμβάνεται σε όλα τα προγράμματα σπουδών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. Σύμφωνα με την Αβδελά (1998), η διδασκαλία της Ιστορίας στο σχολείο έχει προβληματίσει την Παιδαγωγική, τη γνωστική ψυχολογία αλλά και την ίδια την Ιστορία, ιδιαίτερα από την ώρα που η Ιστορία απέκτησε επιστημονική συγκρότηση και συμπεριλήφθηκε στο εθνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Οι προβληματισμοί αφορούν στους στόχους, στις πολιτικές και κοινωνικές σκοπιμότητες, στο είδος της ιστορικής αντίληψης που καλλιεργεί, στο περιεχόμενο αλλά και στον τρόπο διδασκαλίας της Ιστορίας. Το πρόβλημα είναι ότι το ελληνικό σχολείο βασίζεται στη στείρα αποστήθιση και προσφέρει μόνο ιστορικές γνώσεις. Οι μαθητές δεν γνωρίζουν καν τι είναι Ιστορία. Η αλήθεια είναι ότι αυτή η υποτιμητική αντιμετώπιση της Ιστορίας δεν συναντάται μόνο στην Ελλάδα αλλά και στις πιο πολλές χώρες του Δυτικού Κόσμου. (Κόκκινος & Νάκου, 2006, σελ. 12 – 13)

Το ζήτημα είναι οι μαθητές να καταλάβουν γιατί πρέπει να την μαθαίνουν και οι καθηγητές με ποιο τρόπο να την διδάσκουν έτσι ώστε οι μαθητές να γνωρίσουν καίρια και ρηξιακά ζητήματα μη εθνικά, της μεσογειακής, βαλκανικής, ευρωπαϊκής ή και παγκόσμιας Ιστορίας. Μέσα από τη μελέτη τους θα αντιληφθούν πως διαμορφώθηκε η επίσημη Ιστορία και μπήκαν στο περιθώριο ορισμένες ομάδες (Κόκκινος & Γατσωτής, 2008) και θα καταφέρουν να γίνουν σκεπτόμενοι άνθρωποι με κριτική σκέψη απέναντι στα ιστορικά φαινόμενα (Κουλούρη, 1998). Για τον τρόπο διδασκαλίας της Ιστορίας έχουν εκπονηθεί πολλά αναλυτικά προγράμματα. Το αναλυτικό πρόγραμμα είναι το βασικό εργαλείο του εκπαιδευτικού για την οργάνωση της διδασκαλίας. Η εφαρμοσιμότητα και η αποτελεσματικότητα του εκάστοτε προγράμματος σπουδών εξαρτάται από τις κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου και τους στόχους που θέτει. Η παρούσα έρευνα επιχειρεί να δείξει αν είναι ικανοποιημένοι οι εκπαιδευτικοί των Λυκείων που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή, ποιες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, διδακτικές στρατηγικές και παιδαγωγικές αρχές του προγράμματος εφάρμοσαν περισσότερο και ποιες λιγότερο,

σε ποιο βαθμό διαφοροποιείται από το υπάρχον, πως αξιολογούν τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής αναφορικά με τους μαθητές τους, ποια θεωρούν ότι είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της εφαρμογής, ποιες αλλαγές προτείνουν και πόσο τους κάλυψε η επιμόρφωση.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΙΑ

1. Θεωρητικό Πλαίσιο - Αναλυτικά Προγράμματα σπουδών

1.1.Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις

Είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας ακριβής ορισμός για το Αναλυτικό Πρόγραμμα αφού ο όρος είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων. Κάθε επιστήμονας θέτει το δικό του θεωρητικό πλαίσιο για τον ορισμό του ΑΠ ανάλογα με την προσωπική πολιτικοκοινωνική του ιδεολογία και τις απόψεις του περί εκπαίδευσης.

Ο Μαυροσκούφης (2014) δίνει την παραδοσιακή έννοια του όρου σύμφωνα με την οποία το Αναλυτικό Πρόγραμμα είναι ένα γενικό διάγραμμα, το οποίο περιλαμβάνει τους γενικούς σκοπούς του μαθήματος, τη διδακτέα ύλη και τη χρονική διάρκειά της, ενδεχομένως και δραστηριότητες για τους μαθητές. Νεότερες θεωρίες διατυπώνουν την άποψη ότι είναι είτε ένα είδος Οδηγού για τον εκπαιδευτικό είτε ένα πεδίο μελέτης για τις δραστηριότητες και τις εμπειρίες των μαθητών μέσα στην τάξη.

Το επίσημο ΑΠ κάθε χώρας αντανακλά τις παραδόσεις της, το σύστημα αξιών της και το ιδεολογικό και την κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται. Αν θέλαμε να ορίσουμε το Αναλυτικό Πρόγραμμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι αυτό που προκύπτει από διάφορες διαδικασίες σχεδιασμού και σύνταξης ενός γενικού πλαισίου μακροπρόθεσμης οργάνωσης της διδασκαλίας, που γίνεται σε διάφορα επίπεδα και με διαφορετικό βαθμό εγκυρότητας και νομιμότητας ανάλογα με την περίπτωση. Στη διεθνή βιβλιογραφία ο όρος πρόγραμμα σπουδών (curriculum) πολλές φορές εναλλάσσεται με τον όρο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (syllabus), αποδίδοντάς τους κοινό περιεχόμενο. Στον όρο curriculum, όμως, αποδίδεται, συνήθως, μια γενικότερη έννοια από αυτή ενός syllabus. Έτσι, ο Allen (1984, σελ. 61) ορίζει το πρόγραμμα σπουδών σαν «μία γενική έννοια που περιλαμβάνει μία πληθώρα φιλοσοφικών, κοινωνικών και διοικητικών παραγόντων που συνεισφέρουν στον προγραμματισμό ενός εκπαιδευτικού προγράμματος», ενώ με τον όρο αναλυτικό

πρόγραμμα σπουδών αναφέρεται στο υποσύνολο του προγράμματος σπουδών που αφορά τον ορισμό της διδακτέας ύλης.

Ο Kelly (1982, σελ.7) καθορίζει το πρόγραμμα σπουδών σαν «το γενικό σκεπτικό του εκπαιδευτικού προγράμματος ενός ιδρύματος το οποίο βρίσκει την έκφρασή του μέσα από τα αναλυτικά προγράμματα κάθε γνωστικού πεδίου». Ο ίδιος θεωρεί ότι ο όρος πρέπει να περιλαμβάνει τη θεωρία για τους σκοπούς, τις διαδικασίες και τις αρχές της εκπαίδευσης.

Όσον αφορά το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, όπως αυτό ορίζεται για κάθε γνωστικό πεδίο, ο Johnson (1989, σελ.4) θεωρεί πως «αποτελεί τον επιχειρησιακό ορισμό του γενικού προγράμματος». Στο ίδιο σκεπτικό, οι Dubin και Olshtain (1986, σελ. 35) ορίζουν το αναλυτικό πρόγραμμα ως «μια πιο λεπτομερή και επιχειρησιακή δήλωση των διδακτικών και μαθησιακών στοιχείων, η οποία μεταφράζει τη φιλοσοφία του προγράμματος σπουδών σε μια σειρά σχεδιασμένων βημάτων που οδηγούν προς πιο στενά καθορισμένους στόχους». Η Yalden (1984, σελ.13) συμπληρώνει ότι αυτό το έγγραφο αποτελεί «εργαλείο που αντιπροσωπεύει τις διαπραγματεύσεις όλων των εμπλεκόμενων μερών. Κατά πρώτο λόγο, αφορά τους στόχους της εκπαίδευσης και πρέπει να αποτελεί καθορισμό, κατ' αρχήν, του περιεχομένου της διδασκαλίας και, σε μετέπειτα στάδιο ανάπτυξης, της μεθοδολογίας και των υλικών». Για τον Brumfit (1984, σελ.77), τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών αποτελούν «έγγραφα διοικητικής διευκόλυνσης που ενσωματώνουν ορισμένες ιδεολογικές, κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις, σχεδιασμένα να προκαλέσουν αλλαγή στη συμπεριφορά εκπαιδευτικών και μαθητών».

Γενικά, κάθε επιστήμονας θέτει το δικό του θεωρητικό πλαίσιο για τον ορισμό του ΑΠ ανάλογα με την προσωπική πολιτικοκοινωνική του ιδεολογία και τις απόψεις του περί εκπαίδευσης. Το αναλυτικό πρόγραμμα αποτελεί ταυτόχρονα και την τεχνική οργάνωσης της σχολικής γνώσης που υπακούει σε ιδεολογικοπολιτικά κριτήρια για τη γνώση και τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να μεταδίδεται στους μαθητές/τριες. Με βάση αυτή την αντίληψη μπορούμε να πούμε ότι τα αναλυτικά προγράμματα μεταφράζουν σε κάθε εποχή τις ιδεολογικές και πολιτικές επιλογές της κυρίαρχης εξουσίας. Αν λάβουμε υπόψη μας ότι τα ΑΠΣ εγκρίνονται από το Κοινοβούλιο και ότι οι επιτροπές που αναλαμβάνουν να τα συντάξουν ορίζονται από την κυβέρνηση, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι τα ΑΠΣ εκφράζουν την κυβερνητική πλειοψηφία, σύμφωνα με το κυβερνητικό πρόγραμμα για την εκπαίδευση. Σύμφωνα με αυτά, στο κάθε ΑΠΣ η εκάστοτε κρατική εξουσία ορίζει τα

κριτήρια με τα οποία επιλέγεται ποια είναι η έγκυρη γνώση, ποια θέματα θα διδαχθούν, σε τι έκταση, τι θα συμπεριλάβουν, σε πόσο χρόνο και σε ποιο βαθμό ειδίκευσης. Αυτές οι επιλογές είναι ένα ξεκάθαρα κοινωνικο-πολιτικό ζήτημα. Το επίσημο ΑΠ κάθε χώρας αντανακλά τις παραδόσεις της, το αξιακό σύστημά της και το ιδεολογικό και την κοινωνικο-πολιτικό πλαίσιο στο οποίο στηρίζεται. Κατά τον Bernstein, (1977, σ.80) τα αναλυτικά προγράμματα αποτελούν «συμπλέγματα που απορρέουν από την κοινωνική φύση του συστήματος επιλογών». Σύμφωνα με τον Bernstein, το εκπαιδευτικό σύστημα είναι το μέσον που παρέχει τη δυνατότητα στις εξωτερικές σχέσεις εξουσίας και κοινωνικού ελέγχου να διαδίδονται. Το σπουδαιότερο αντικείμενο προς μελέτη είναι ο τρόπος με τον οποίο δομούνται τα προγράμματα και επιλέγεται και οργανώνεται η γνώση. Οι «κανόνες αναπλαισίωσης» (Bernstein, 2000), ως κανόνες συγκρότησης του παιδαγωγικού λόγου, είναι πολύ σημαντικοί στην ανάλυση των επίσημων συστημάτων μετάδοσης και πρόσκτησης της γνώσης. Αναφέρονται στην επίσημη αρχή η οποία διέπει την κατασκευή όλων των μαθησιακών αντικειμένων, δηλαδή την επιλογή γνώσεων και τη μεταφορά τους από το αρχικό πεδίο παραγωγής τους σ' ένα νέο παιδαγωγικό (συγ)κείμενο. Η «αναπλαισίωση» ορίζεται από εκείνες τις ενέργειες που παίζουν σημαντικό ρόλο στις προτιμήσεις και στην οργάνωση της γνώσης για την παραγωγή παιδαγωγικών κειμένων. Οι συγκεκριμένες ενέργειες εντάσσονται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικο-ιστορικό συγκείμενο και πραγματώνονται σε ένα θεσμικό «πεδίο αναπλαισίωσης», χαρακτηριζόμενο από συγκεκριμένες σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών φορέων και των δραστηριοτήτων τους. Ο τομέας αυτός μπορεί να θεωρηθεί και ως πεδίο σύγκρουσης και αντιπαράθεσης για τη σύσταση του παιδαγωγικού λόγου. Ο παιδαγωγικός λόγος κατά τον Bernstein αναπλαισιώνει διαφορετικούς λόγους τους οποίους αξιοποιεί βασιζόμενος στις δικές του αρχές συλλεκτικής επαναδιάταξης και αποκέντρωσης και λειτουργεί σαν πρακτική κοινωνικής αναπαραγωγής. Έτσι και στην τάξη ο παιδαγωγικός λόγος μέσα από μια σειρά διαδικασιών μετατρέπεται σε ύλη από τον διδάσκοντα βασιζόμενη στο δικό του ρυθμό και στο πλαίσιο της σχέσης που έχει ήδη δημιουργήσει με τους μαθητές του. (Bernstein, 1989,1996)

Οι οπαδοί της Κριτικής Παιδαγωγικής θεωρούν ότι τα αναλυτικά προγράμματα είναι μηχανισμοί ιδεολογικού και κοινωνικού ελέγχου, εστιάζοντας στο ρόλο τους στη διαίωση των κοινωνικών διακρίσεων. Σύμφωνα με αυτούς,

σημείο αναφοράς των αναλυτικών προγραμμάτων αποτελεί το όραμα μιας «άριστης κοινωνίας» (Ματσαγγούρας & Χέλμης, 2007)

1.2.Είδη προγραμμάτων σπουδών

Αν θέλουμε να κατηγοριοποιήσουμε τα προγράμματα σπουδών θα λέγαμε ότι διακρίνουμε σε δυο μεγάλες κατηγορίες, ως προς τη λειτουργία τους και ως προς τη μορφή τους. Ως προς τη λειτουργία τους είναι το επίσημο ΑΠ, το λειτουργικό ΑΠ και το βιωματικό ΑΠ. Σύμφωνα με τον Goodland, επίσημο θεωρείται το εγκεκριμένο για σχολική χρήση, λειτουργικό, αυτό που γίνεται στη σχολική πραγματικότητα, υπό την παρατήρηση των ερευνητών, ενώ βιωματικό, αυτό που ζουν οι μαθητές και διαπιστώνεται με ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις και παρατήρηση. (Μπούντα, 2006)

Ως προς τη μορφή του, διακρίνεται σε ανοικτό και κλειστό, σε πρόγραμμα με τη μορφή curriculum, σε γραμμικό και σπειροειδές ή σε επίσημο και κρυφό. Πιο αναλυτικά, το κλειστό ΑΠ, το οποίο είναι καθαρά δασκαλοκεντρικό, θεωρείται επιστημονικά «τέλειο» αφού σχεδιάζεται και συντάσσεται λεπτομερώς από ομάδες ειδικών και υλοποιείται στην τάξη κατά γράμμα από τον εκπαιδευτικό. Σύμφωνα με τους Βρεττό και Καψάλη, κύριος πυρήνας του είναι τα περιεχόμενα, τα οποία είναι διαχρονικά και σταθερά. Έχουν ελάχιστες οδηγίες για την οργάνωση της διδασκαλίας, γεγονός που αφήνει αβοήθητο τον εκπαιδευτικό, αλλά του αφήνει κάποια αυτονομία. (Μπούντα, 2006)

Στον αντίποδα, το ανοικτό ΑΠ περιλαμβάνει ανοικτούς σκοπούς και στόχους, εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας και προσφέρει μεγαλύτερη παιδαγωγική αυτονομία στον εκπαιδευτικό. Ενώ δίνει τις κατευθυντήριες γραμμές και θέτει τα όρια για τον εκπαιδευτικό, έχει τη δυνατότητα να διαφοροποιείται ανάλογα με τις συνθήκες και τις περιστάσεις ενώ προβλέπει συνεχή ανατροφοδότηση και δυνατότητα αλλαγής.

Το ΑΠ με τη μορφή curriculum τον πρώτο ρόλο έχουν οι στόχοι. Σύμφωνα με τους Βρεττό και Καψάλη(1990:17) το curriculum αποτελείται από τέσσερα δομικά στοιχεία, τους στόχους, οι οποίοι διατυπώνονται με σαφήνεια για να μπορούν να επιτευχθούν, τα περιεχόμενα για να επιτευχθούν οι στόχοι, τη μεθοδολογία που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο εκπαιδευτικός και το σχετικό έλεγχο για το βαθμό στον οποίο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι. Ο έλεγχος είναι πολύ σημαντικός γιατί αποτελεί

βασικό στοιχείο της διαδικασίας ανατροφοδότησης και βελτίωσής του. Ο όρος curriculum δεν είναι καινούριος. Όμως, τις τελευταίες δεκαετίες άρχισε να παγιώνεται σαν εκπαιδευτικός όρος. (Μπούντα, 2006)

1.3.Τα Νέα ΑΠΣ

1.3.1. Γενικά για τα νέα ΑΠΣ

Σύμφωνα με το ΙΕΠ (αρχική σελίδα) τα Προγράμματα Σπουδών πρέπει να αντανακλούν όλες τις αλλαγές στις διάφορες επιστήμες που εμπλέκονται στην εκπαίδευση, στην κοινωνία, αλλά και στον τομέα της τεχνολογίας.

Για το λόγο αυτό, ήταν απαραίτητη η σύνταξη νέων ΠΣ που θα ενσωματώνουν τα θετικά των προηγούμενων ΠΣ αλλά και θα ανταποκρίνονται καταρχάς στις ανάγκες όλων των μαθητών/τριών, στη νέα κοινωνική πραγματικότητα και στα νέα επιστημονικά δεδομένα στον τομέα της διδασκαλίας, της μάθησης, των γνωστικών αντικειμένων και των πρακτικών τους, όπως και στην ανάπτυξη των δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες στους πολίτες του 21ου αιώνα. (αρχική σελίδα)

Με την αναθεώρηση των Προγραμμάτων Σπουδών (ΠΣ) επιδιώκεται ο αναπροσανατολισμός της σχολικής εκπαίδευσης με βάση τις εξελίξεις στον τομέα των επιστημών και τις απαιτήσεις της κοινωνίας του μέλλοντος που προκύπτουν. Με τα νέα ΑΠΣ μπαίνουν οι βάσεις για μια εκπαίδευση ποιότητας στην οποία θα έχουν πρόσβαση όλοι αδιακρίτως οι μαθητές με τελικό στόχο τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού, καινοτόμου, δημιουργικού και αειφόρου σύγχρονου σχολείου που θα είναι ανοικτό στην κοινωνία, στα νέα πολιτισμικά και επιστημονικά δεδομένα όπου η θεωρία θα βρίσκει τις εφαρμογές της δουλεύοντας μεθοδικά και αποτελεσματικά. (αρχική σελίδα)

Σε αντίθεση με τα ισχύοντα παραδοσιακά ΑΠΣ, τα οποία επικεντρώνονται στη διδακτέα ύλη που πρέπει να ολοκληρωθεί σε ορισμένο χρόνο και βασίζεται στους στόχους και σκοπούς του κάθε μαθήματος, τα νέα ΠΣ έχουν ως αφετηρία τα μαθησιακά αποτελέσματα, δηλαδή όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει ο/η μαθητής/τρια, να κατανοεί και να μπορεί να εφαρμόσει μετά την ολοκλήρωση κάθε μαθησιακής διαδικασίας. Τα νέα ΑΠΣ αποτελούν ένα εργαλείο για τον εκπαιδευτικό ο οποίος ενθαρρύνει την αυτενέργεια των μαθητών τη συνεργασία και τη διαθεματική προσέγγιση. Η έμφαση μετακινείται από το γνωστικό αντικείμενο, τους/τις

διδάσκοντες/ουσες και τη διδακτική διαδικασία προς τους/τις μαθητές/τριες και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα μάθησης: επί της ουσίας, επιδιώκεται μια αντίστροφη πορεία σχεδιασμού, όπου η βάση σχεδιασμού είναι τα μαθησιακά αποτελέσματα και όλες οι υπόλοιπες παράμετροι εξαρτώνται από τον καθορισμό αυτών.

1.3.2. Θεμελιώδεις οριζόντιοι προσανατολισμοί των νέων ΑΠΣ

Μπαίνουν οι βάσεις για μια ποιοτική εκπαίδευση που ενεργοποιεί όλους ανεξαιρέτως τους μαθητές σε ένα σύγχρονο, αποτελεσματικό, καινοτόμο, δημιουργικό και αειφόρο σχολείο, ανοικτό στις σύγχρονες πολιτισμικές και επιστημονικές προκλήσεις. Σκοπός των νέων ΑΠΣ είναι να είναι μαθητοκεντρικά, λειτουργικά και ανοιχτά στην ανάδειξη αέναων αξιών κινητοποιώντας τους μαθητές για να βιώσουν την παιδική και εφηβική ζωή τους με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνουν δημιουργικοί και συνειδητοί πολίτες του τόπου τους, τους έθνους τους, της Ευρώπης και της οικουμένης.

Σύμφωνα με το ΙΕΠ *«Οι βασικοί οριζόντιοι προσανατολισμοί της συγγραφής του συνόλου των ΠΣ, είναι να υποστηρίζουν τους/τις μαθητές/ριες προκειμένου να:*

- *αποκτήσουν δεξιότητες αναστοχαζόμενων ανθρώπων που μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν, πώς να ερευνούν και πώς να γίνονται δημιουργικοί και αποτελεσματικοί,*
- *καλλιεργήσουν δεξιότητες με τις οποίες θα αξιοποιούν τις γνώσεις τους και θα παράγουν νέα γνώση,*
- *λαμβάνουν αποφάσεις που βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα,*
- *αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να λειτουργούν αυτόνομα στη σχολική τάξη και στη ζωή τους,*
- *αποκτήσουν αυτοεκτίμηση, αυτοπεποίθηση, ενσυναίσθηση και ανθεκτικότητα, ώστε να είναι ικανοί να συνδέονται και να επικοινωνούν με τους άλλους,*
- *αναγνωρίσουν αξίες και να συνειδητοποιήσουν αρχές, ώστε να αποκτήσουν συναίσθηση ευθύνης και να προετοιμαστούν ως ενεργοί πολίτες,*
- *συμμετέχουν σε δρώμενα και πρακτικές που παραπέμπουν στην ανάγκη ενεργοποίησης όλων για την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων της εποχής που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες (κατασπατάληση φυσικών πόρων, μόλυνση, προσφυγιά, επιδημίες κ.ά).» (ΙΕΠ, νέα ΑΠΣ, σ. αρχική)*

1.3.3. Θεμελιώδεις διδακτικοί στόχοι των νέων ΑΠΣ

Στόχος των νέων ΑΠΣ είναι να δοθούν τα κατάλληλα ερεθίσματα, κατευθύνσεις και αρχές καθώς και κίνητρα και εργαλεία έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορέσουν αφενός να καταλάβουν τη φύση κάθε αντικειμένου και αφετέρου τις ιδιαιτερότητες των μαθητών/τριών αλλά και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν. Κατόπιν, οι εκπαιδευτικοί θα μπορέσουν να δημιουργήσουν το κατάλληλο περιβάλλον μάθησης έτσι ώστε οι μαθητές να συμμετέχουν στη μαθησιακή διαδικασία ατομικά ή ομαδικά. Επίσης, θα εστιάσουν στις γνώσεις εκείνες μέσω των οποίων οι μαθητές/τριες θα αναπτύξουν όλες τις δεξιότητές τους. Ακόμα, θα ενσωματώσουν τις νέες γνώσεις στις προηγούμενες, θα χρησιμοποιήσουν διαφοροποιημένη διδασκαλία, βιωματική μάθηση, διάφορες δραστηριότητες ανάλογα με τις ανάγκες, τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/τριών και τις νέες τεχνολογίες. Τέλος, θα υπάρξει ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης των μαθητών/τριών πάνω στις διαδικασίες μάθησης και τις πρακτικές. Με αυτό τον τρόπο, τα νέα ΑΠΣ θα αποτελέσουν πηγή έμπνευσης για τους εκπαιδευτικούς έτσι ώστε η σχολική τάξη να γίνει ένα εργαστήριο έρευνας, επικοινωνίας, δράσης και έκφρασης, όπου οι μαθητές/τριες θα μάθουν να δουλεύουν διερευνητικά και συνεργατικά σε ένα πνεύμα άμιλλας, αλληλεγγύης με πειθαρχία, ανεκτικότητα, αίσθημα δικαίου και δημοκρατική ευαισθησία. Ένας επιπλέον στόχος είναι η ευρεία χρήση των ΤΠΕ ως εργαλεία έρευνας και μάθησης. Σύμφωνα δε με πρόσφατη οδηγία της ΕΕ, στόχος είναι να γίνουν όλες οι σχολικές τάξεις ψηφιακές μέχρι το 2027. Από τη μεριά τους οι εκπαιδευτικοί με επιμορφώσεις θα εξοικειωθούν με το εκπαιδευτικό υλικό το οποίο θα μπορούν να δημιουργήσουν μόνοι τους, είτε να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν το υπάρχον. (ΙΕΠ, Νέα ΠΣ, Αρχική σελίδα)

1.3.4. Βασικές αρχές των νέων ΑΠΣ

Τα νέα ΑΠΣ βασίζονται σε ορισμένες παιδαγωγικές αρχές, σύμφωνα με τις οποίες στο κέντρο της διδασκαλίας και της μάθησης βρίσκονται όλοι οι μαθητές/τριες χωρίς διακρίσεις. Δηλαδή, τα νέα ΑΠΣ προσφέρουν στους/στις μαθητές/τριες τη δυνατότητα να σχεδιάζουν την ατομική τους ανάπτυξη, και τις κατάλληλες ευκαιρίες για να αποκτήσουν βασικές γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες έτσι ώστε να αποκτήσουν γνώσεις σε όλα τα μαθήματα. Μια άλλη επιδίωξη είναι η συνοχή, πράγμα που σημαίνει ότι τα γνωστικά αντικείμενα

συνδέονται μεταξύ τους δημιουργώντας μια συνέχεια από τάξη σε τάξη κι από βαθμίδα σε βαθμίδα. Επίσης, σύμφωνα με τα νέα ΑΠΣ δημιουργείται σύνδεση μεταξύ των γνωστικών αντικειμένων και της σύγχρονης κοινωνίας χωρίς διακρίσεις. Γενικά προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων ανεξαιρέτως των μαθητών οι οποίοι μέσα από τη διερεύνηση, τη συνεργασία και τη βιωματική προσέγγιση αποκτούν γνώσεις και μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν. Τα νέα ΑΠΣ βοηθούν τους μαθητές να ατενίζουν το μέλλον και τις προκλήσεις του βασιζόμενοι πάντα στις διαχρονικές αξίες που πηγάζουν από τον ελληνικό πολιτισμό. Όλες οι προαναφερθείσες αρχές προσαρμόζονται στις ανάγκες και στα χαρακτηριστικά των μαθητών/τριών καθώς επίσης και σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

1.3.5. Αξιολόγηση στα νέα ΑΠΣ

Η αξιολόγηση δεν μπορεί να είναι μια δραστηριότητα εκτός του εκπαιδευτικού πλαισίου, που λειτουργεί ανεξάρτητα από τη μαθησιακή διαδικασία. Εδώ αξιοποιείται η διαμορφωτική αξιολόγηση, η οποία είναι ενσωματωμένη στην παιδαγωγική διαδικασία και προβλέπει διαρκή έλεγχο των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων και ανατροφοδότηση της διδακτικής πορείας από τον εκπαιδευτικό ο οποίος κάνει τις απαραίτητες ενέργειες κατά τη διάρκεια του διδακτικού έργου, αξιοποιώντας τα λάθη των μαθητών/τριών με σκοπό τη μάθηση.

2. Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας

2.1. Ιστορική αναδρομή αναλυτικών προγραμμάτων Ιστορίας

Ανατρέχοντας στην ιστορία της ελληνικής εκπαίδευσης και των αναλυτικών προγραμμάτων των ελληνικών σχολείων διαπιστώσαμε ότι την εποχή του Καποδίστρια στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία διδασκόταν *«Επιτομή Παλαιάς Ιστορίας και Εκκλησιαστική Ιστορία»*(Μόσχου,2021:26). Στη συνέχεια, το Σύνταγμα του 1833 του Όθωνα προέβλεπε την διδασκαλία της ιστορίας με γεωγραφία στο γυμνάσιο. Από το 1836, η Ιστορία υπάρχει με τη μέθοδο της αφήγησης ενώ διδάσκεται σε συνδυασμό με άλλα μαθήματα θέτοντας ως στόχο να μαθαίνουν οι μαθητές γεγονότα, ονόματα και χρονολογίες.

Πάντως, όπως διαπιστώνουμε, από τη δημιουργία του Ελληνικού Κράτους μέχρι το 1880, η Ιστορία δεν διδάσκεται σαν αυτόνομο μάθημα ούτε σε όλα τα μέρη της Ελλάδας Όπως μας λέει η Ε. Αβδελά : ” στην πράξη ιστορία μαθαίνουν μόνον

όσα παιδιά φοιτούν στα σχολεία που βρίσκονται στις πρωτεύουσες των επαρχιών.” Η Ιστορία δε που διδασκόταν ήταν κυρίως η ελληνική, και με τέτοιο τρόπο που να ενθαρρύνει τον πατριωτισμό, το σεβασμό προς τα καθεστώτα και την απόκτηση κοινωνικών αρετών στο πλαίσιο ενός εθνικού-αστικού κράτους. Από το 1881 και μετά, εγκαταλείπεται η αλληλοδιδασκτική μέθοδος και υιοθετείται η συνδιδασκτική μέθοδος. Συντελούνται κοινωνικές, ιδεολογικές και εκπαιδευτικές αλλαγές. (Ρέππας, 2009) Το 1886 στο πρώτο πρόγραμμα του Γυμνασίου η Ιστορία διδάσκεται ακολουθώντας το τρίσημο σχήμα της ελληνικής ιστορίας από τον Κ. Παπαρρηγόπουλο «Αρχαιότητα-Βυζάντιο-Νεότερη Ελλάδα.». (Τσιώλης, 2017,σ. 27)

Όπως αναφέρει η Πατεινάρη, «η σχολική Ιστορία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα παρέχει «ελληνοπρεπή» και ηθικοπλαστική αγωγή.» Στη συνέχεια, στα πρώτα προγράμματα των ελληνικών σχολείων προβλεπόταν στο «Ελληνικόν Σχολείον» η διδασκαλία «των γεγονότων παγκοσμίου πολιτικής Ιστορίας» αλλά και «των κυρίων γεγονότων της ιστορίας του ελληνικού έθνους» ενώ στο Γυμνάσιο η «συμπλήρωση της γνώσεως των ιστορικών γεγονότων και προσώπων», η «προσθήκη των κυριότερων σημείων της Ιστορίας του πολιτισμού και κατανόησης των στοιχείων της Ιστορίας καθόλου κατά την αιτιώδη αυτών σχέσιν» (ΙΕΠ, 1912, σ. 16-17).

Το 1914 εισάγεται και η τρίωρη ανά τάξη διδασκαλία φαινομένων της ευρωπαϊκής Ιστορίας. Το 1931 εξετάζεται και η μελέτη άλλων λαών με τους οποίους ήρθαν σε επαφή οι Έλληνες, όπως οι Αιγύπτιοι κ.α. το πρόγραμμα του 1935 χαρακτηρίζεται από το κίνημα του δημοτικισμού ενώ αυτό του 1939 στρέφεται προς το συντηρητισμό με έμφαση στην ελληνική Ιστορία και χαρακτηριστικό την αυθεντία της σχολικής Ιστορίας. Μέχρι το 1961 δεν διαφοροποιούνται οι σκοποί του μαθήματος ενώ δίνεται βαρύτητα στα πολιτικο-στρατιωτικά φαινόμενα. (Τσιώλης, 2017)

Σύνταξη νέου αναλυτικού προγράμματος που αναφέρεται στους στόχους του μαθήματος αναλυτικά έχουμε στο τέλος της δεκαετίας του 1950. Πιο συγκεκριμένα το αναλυτικό πρόγραμμα του 1957 προβλέπει ως στόχο : να βοηθήσει τους μαθητές να αποκτήσουν ”γνησίαν ιστορικήν συνείδησιν” και «αίσθημα σεβασμού» προς το ένδοξο παρελθόν της πατρίδας μέσα από τη γνώση των αγώνων και των θυσιών των προγόνων τους οι οποίοι θεμελίωσαν τον ελληνικό πολιτισμό. Με αυτό τον τρόπο θα συναισθανθούν την ευθύνη που φέρουν για να υπερασπιστούν την Ελλάδα. Εδώ πρέπει να λάβουμε υπόψη μας το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο της εποχής μετά τον

εμφύλιο και το διάχυτο αντικομμουνιστικό πνεύμα που επικρατούσε. Μπορεί αυτό το πρόγραμμα να μην εφαρμόστηκε, η διδασκαλία όμως κινήθηκε σε αυτό το πνεύμα.

Λίγα χρόνια αργότερα, σύμφωνα με το αναλυτικό πρόγραμμα του 1964, σκοπός του μαθήματος της Ιστορίας είναι «α. Να διδάξει με ποιους αγónαs και διαμέσου πόσων δεινών ο άνθρωπος κατέκτησε εις την φύσιν, την δεσπόζουσαν θέσιν, την οποίαν κατέχει σήμερα και διεμόρφωσε τον κοινωνικόν και πνευματικόν κόσμον του και β. να οδηγήσει εις την κατανόηση των ιστορικών γεγονότων δια του συσχετισμού αυτών προς παρούσας καταστάσεις και δια της αναλύσεως των βαθύτερων αιτιών τα οποία προσδιορίζουν εκάστοτε τας ιστορικές ζυμώσεις και εξελίξεις». Αξίζει να σημειωθεί ότι οι πολιτικές μεταβολές επηρέασαν και την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση του 1964.

Στο Προεδρικό Διάταγμα του 1969, όπου εκφράζοντας την εκπαιδευτική πολιτική της δικτατορίας, η λογική του εθνικού φρονηματισμού θα φτάσει στο απώγειό της, η Ιστορία σκοπεύει να καλλιεργήσει την ιστορική σκέψη στους μαθητές ώστε να καταλάβουν και να ερμηνεύσουν τη χρονική συνέχεια των φαινομένων συνειδητοποιώντας το ρόλο του ανθρώπου ως ιστορικό όν καθώς και την ατομική του ευθύνη στην ύπαρξη, την επιβίωση και την εξέλιξή του. (Ρέππας, 2009)

Γενικά, σύμφωνα με την Πατεινάρη, «από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι και τη μεταπολίτευση, με διάλειμμα την μεταρρύθμιση του 1964, χαρακτηριστικά της σχολικής Ιστορίας στην Ελλάδα αποτελούν η αρχαιολατρία, η ένταξη του Βυζαντίου στον εθνικό κορμό και η στροφή στη νεότερη Ιστορία, αποκλείοντας όμως οτιδήποτε δε θεωρείται ελληνικό» (Πατεινάρη, όπ. π., σελ 39) Στη Μεταπολίτευση, το ΑΠΣ της Ιστορίας του 1977-78 – το πρώτο μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας στην Ελλάδα, θέτει σαν σκοπό τη συνειδητοποίηση εκ μέρους των μαθητών ότι

«Α) ο ελληνικός και παγκόσμιος πολιτισμός είναι έργο συλλογικής ανθρώπινης προσπάθειας, αγώνων και θυσιών,

Β) ο άνθρωπος οφείλει πολλά στο χτες και ευθύνεται για την οικοδόμηση του σήμερα και τον σχεδιασμό του αύριο,

Γ) τα ιστορικά γεγονότα συνδέονται μεταξύ τους με σχέσεις γενεσιουργές και αποτελούν αλληλουχία αιτίων (ανθρώπινων αναγκών, κινήτρων και ιδεών) και αποτελεσμάτων (ανθρώπινων πράξεων και αντιδράσεων),

Δ) η διαρκής και προσεκτική αναζήτηση των κινήτρων δράσεως των ιστορικών προσώπων, ομάδων και λαών του παρελθόντος οδηγεί, αναλογικά κάπως, σε

ασφαλέστερες και προσφορότερες αποφάσεις σχετικά με την αντιμετώπιση των προκείμενων κάθε φορά προβλημάτων της ανθρώπινης κοινωνίας,

Ε) οι διάφορες εκφάνσεις του πολιτισμού κάθε κοινωνίας και εποχής απεικονίζουν και διάφορους τρόπους εκφράσεως της βιοθεωρίας των ανθρώπων τη ίδιας κοινωνίας και εποχής»(Τσιώλης, 2017, σ. 31)

Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του τότε ΑΠΣ είναι ότι καθιερώνει την Ιστορία τόσο ως μάθημα κορμού όσο και ως μάθημα της θεωρητικής δέσμης στο οποίο θα εξετάζονται οι μαθητές στις Πανελλήνιες Εξετάσεις.(Τσιώλης, 2017)

Το 1981, ενώ η κυβέρνηση προχωράει στον «εκσυγχρονισμό» της παιδείας, δεν γίνεται καμία αλλαγή στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Το 1987 αφού το Υπουργείο Παιδείας αναγνωρίζει ότι είναι αναγκαίος ο εκσυγχρονισμός των βιβλίων εντάσσει το θέμα στο «Διαρκή Διάλογο για την Παιδεία» που επιχειρείται.(Μαυροσκούφης, 1997) Από το 1997 και μετά, βάση των ΑΠΣ αποτελεί ένα Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών η αναθεώρηση του οποίου οδήγησε στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, όπου συνδέονται οριζόντια και διαθεματικά οι γνώσεις κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας. Μετά το 2000 γίνεται αλλαγή στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της Ιστορίας με στόχο την ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης και την καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης. για να αποκτηθούν χρειάζεται να γνωρίσουν οι μαθητές καλά το παρελθόν έτσι ώστε να κατανοήσουν το παρόν και να σχεδιάσουν το μέλλον. Σύμφωνα με το ΑΠΣ Ιστορίας του 2002, «Ο σκοπός της ιστορικής σκέψης και της ιστορικής συνείδησης συνδέεται έτσι με το γενικότερο σκοπό της εκπαίδευσης που αναφέρεται στην προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών» (ΦΕΚ 131/07-02-2002, σελ. 1345). Σε αυτό το ΑΠΣ Ιστορίας Λυκείου βλέπουμε μια πιο ολιστική προσέγγιση με ενίσχυση της διαθεματικότητας. Οι μαθητές πλέον γνωρίζουν την πορεία του Ελληνισμού κάνοντας τη σύνδεσή της με τους άλλους πολιτισμούς και λαούς καθώς και με τις ευρωπαϊκές και παγκόσμιες εξελίξεις δια μέσου των αιώνων.

Ανεξάρτητα από τις μεταρρυθμίσεις, η διδασκαλία της Ιστορίας υπήρχε σε όλα τα προγράμματα σπουδών μέχρι σήμερα, καθώς θεωρείτο ανέκαθεν απαραίτητη για την διαμόρφωση ιστορικού νου, ιστορικής κρίσεως και εθνικής συνείδησης των πολιτών. Αποτελούσε δε ένα εκ των βασικών μαθημάτων καθώς ήταν κομμάτι της γενικού τύπου μόρφωσης και βοηθούσε στην καλλιέργεια μιας γενικής κουλτούρας.(Μ. Μπίλας, 2015)

Όσον αφορά το υπάρχον ΑΠΣ της Ιστορίας, σκοπός του είναι να κατανοήσουν οι μαθητές/τριες τα ιστορικά γεγονότα εξετάζοντας τα αίτια και τα αποτελέσματα και κατανοώντας τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι άνθρωποι σε ορισμένες καταστάσεις με σκοπό να αναπτύξουν έτσι ιστορική σκέψη και να αποκτήσουν ιστορική συνείδηση. Οι μαθητές κατανοούν ότι το παρόν είναι συνέχεια του παρελθόντος και αντιλαμβάνονται ότι ο σύγχρονος ιστορικός ορίζοντας συνδέεται άμεσα με τη ζωή τους. Έτσι λοιπόν, προετοιμάζονται υπεύθυνοι πολίτες με ιστορική συνείδηση.

Κεφάλαιο 3. Νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών Ιστορίας Λυκείου

Στα προγράμματα σπουδών της Ιστορίας του Λυκείου δίνεται ευρωπαϊκή και διεθνής διάσταση έχοντας σα στόχο την ανάπτυξη ιστορικής συνείδησης και κριτικής σκέψης. Οι μαθητές, μέσα από τη μελέτη και αξιολόγηση των πολιτισμών, των σχέσεων των λαών και τη συμβολή τους στον παγκόσμιο πολιτισμό, καλούνται να γνωρίσουν την παγκόσμια Ιστορία και να καταλάβουν τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται με την ελληνική Ιστορία.

3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις για τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών Ιστορίας Λυκείου

Η διδασκαλία της Ιστορίας είναι από τα σημαντικότερα μαθήματα γενικής παιδείας και των τριών τάξεων του Λυκείου. Το νέο ΑΠΣ θέτει σαν στόχο μέσα από την εμβάθυνση σε διάφορα ιστορικά φαινόμενα και στη διαχρονικότητά τους να αποκτήσουν οι μαθητές κριτική ιστορική συνείδηση. Αναφορικά με τη διαμόρφωση του περιεχομένου του Προγράμματος Σπουδών της Ιστορίας Γενικής Παιδείας στο Λύκειο, η ύλη και η διδασκαλία επικεντρώνονται στη θεματική και την επιστημολογική ανάλυση, στη διαχρονικότητα, τη διεπιστημονικότητα καθώς και την ανάλυση πηγών. Για να καταλάβουν το παρόν οι μαθητές μελετούν το παρελθόν οδηγούμενοι έτσι στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης, ιστορικής συνείδησης και στην καλλιέργεια ερευνητικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων, στοιχεία απαραίτητα για τη δημιουργία δημοκρατικών πολιτών με ιστορική, κριτική σκέψη και συνείδηση, που είναι και ο κεντρικός σκοπός της ιστορικής εκπαίδευσης. Σε αυτό συμβάλλει η καθοδήγηση του διδάσκοντα εκπαιδευτικού ο οποίος με τη χρήση των κατάλληλων ιστορικών πηγών και διαφόρων οπτικοακουστικών και ηλεκτρονικών μέσων βοηθάει τους μαθητές να προσεγγίσουν

το παρελθόν με ιστορικούς όρους και να εξοικειωθούν με την κριτική μελέτη και ερμηνεία πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Δημιουργείται έτσι ένα ιστορικό πλαίσιο στο οποίο η εθνική και τοπική Ιστορία συνδέονται με την ευρωπαϊκή και παγκόσμια Ιστορία. Είναι γεγονός ότι σε όλα τα ΑΠΣ Ιστορίας προτάσσονται οι σκοποί της διδασκαλίας της οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την διαμόρφωση και επίτευξη των στόχων ανάλογα με τη εκπαιδευτική βαθμίδα, την ηλικία των μαθητών και το σχολικό εγχειρίδιο. Φυσικά, ο διδάσκοντας που φροντίζει για τη μετάδοση της γνώσης θα προσαρμόσει το ΑΠΣ ανάλογα με το επίπεδο και τις ανάγκες των μαθητών του. (ΦΕΚ 5284/2021)

Τα νέα ΑΠΣ δεν έχουν διαφορές από τα τρέχοντα ως προς τους στόχους και τους σκοπούς. Όμως, αυτό γίνεται μέσα από μια διαφορετική διδακτική προσέγγιση. Για πρώτη φορά η Ιστορία στο Λύκειο ξεφεύγει από τη γραμμική αφήγηση και γίνεται θεματική. Αυτό σημαίνει ότι οι θεματικές ενότητες (π.χ. κρατικοί θεσμοί) παρουσιάζονται πάντοτε μέσα στο ιδιαίτερο ιστορικό τους πλαίσιο. Στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο η οργάνωση του περιεχομένου ακολουθεί το παραδοσιακό σχήμα Αρχαιότητα – Βυζάντιο(Μέσοι Χρόνοι) – Νεότερη και Σύγχρονη Εποχή. Όμως η αναλογία μεταξύ ελληνικής, ευρωπαϊκής και παγκόσμιας ιστορίας δεν είναι η ίδια. Στο Δημοτικό οι μαθητές θα διδάσκονται περισσότερο την ελληνική ιστορία, στο Γυμνάσιο όμως προστίθεται περισσότερη ευρωπαϊκή και παγκόσμια ιστορία. Στην αρχή κάθε ενότητας προβλέπεται η εξοικείωση των μαθητών/τριών με τις έννοιες του χώρου και του χρόνου μέσα στον οποίο δρουν τα πρόσωπα και εξελίσσονται τα ιστορικά φαινόμενα. Βασιζόμενο στις προγενέστερες γνώσεις από το Δημοτικό και το Γυμνάσιο, το νέο ΑΠΣ Λυκείου στοχεύει μέσα από την ενεργό συμμετοχή του μαθητή στη μαθησιακή διαδικασία και μέσω των σύγχρονων προσεγγίσεων της Διδακτικής της Ιστορίας που υπαγορεύουν την αυτενέργεια των μαθητών μέσα από εργασίες για να χτιστεί η ιστορική γνώση, να κάνει τη διδασκαλία της Ιστορίας πολυπρισματική, πλουραλιστική και καθολική και λιγότερο μονοφωνική, επιλεκτική, εθνοκρατική και μονοπολιτισμική. Επίσης, στα νέα ΑΠΣ Λυκείου καθίσταται σαφές ότι η Ιστορία δεν είναι πλέον μια ξεχωριστή επιστήμη αλλά επικοινωνεί με τις υπόλοιπες Επιστήμες. Έτσι ενισχύεται η διαθεματικότητα, η συνεργασία και η αλληλεπίδραση μεταξύ όλων των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας.(ΦΕΚ/2021)

Ο τελικός στόχος των νέων ΑΠΣ είναι να διαμορφωθούν Έλληνες που θα έχουν κριτική ατομική και συλλογική συνείδηση, θα συμμετέχουν γόνιμα και δημιουργικά στη σύγχρονη πραγματικότητα και θα μπορούν προσλαμβάνοντας

στοιχεία από την ιστορία και τον πολιτισμό των άλλων λαών, να διευρύνουν την δική τους πολιτιστική και ιστορική πραγματικότητα. (Από αυτή την σκοπιά, ο παραπάνω στόχος μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την κριτική και δημιουργική μελέτη της Ιστορίας. Έτσι, μελετώντας το δικού του πολιτισμό, ο μαθητής θα διαμορφώσει μια υγιή εθνική ταυτότητα, ενώ, με τη γνωριμία της συνεισφοράς των επιμέρους πολιτισμών στον παγκόσμιο πολιτισμό, θα αποκτήσει πνεύμα ανεκτικότητας και αποδοχής.(ΦΕΚ/2021)

3.2. Φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με τα νέα ΑΠΣ Ιστορίας

Ο όρος «ιστορία» σημαίνει οτιδήποτε συμβαίνει στο παρελθόν. Η Ιστορία ως επιστήμη έχει σαν στόχο τη γνώση, την κατανόηση και την ερμηνεία των γεγονότων και των καταστάσεων που έχουν διαμορφωθεί στο παρελθόν. Γενικά, οι κοινωνίες και οι λαοί συγκροτούν την συλλογική τους μνήμη, την ταυτότητά τους και την κληρονομιά τους. Βοηθάει να καταλάβει ο άνθρωπος το παρόν και να συμμετέχει ενεργά στις σύγχρονες εξελίξεις. Όπως προαναφέρθηκε σε άλλο κεφάλαιο, σκοπός της Ιστορίας είναι η καλλιέργεια και η ανάπτυξης ιστορικής κριτικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης. Σύμφωνα με το ΙΕΠ(2021), *«τα νέα ΠΣ της Ιστορίας εισάγουν ενιαία αντίληψη προσέγγισης της Ιστορίας από την Γ' Δημοτικού μέχρι τη Γ' Λυκείου. Επιπλέον, έχει καταβληθεί μεγάλη προσπάθεια εξορθολογισμού της ύλης, με την επιλογή των εννοιών και την αναδιάρθρωση του περιεχομένου τους.»*(ΙΕΠ, νέα ΑΠΣ Ιστορίας Λυκείου,σελ.4) Η θεματική διάταξη της Ιστορίας στο Λύκειο δίνει τη δυνατότητα της μελέτης και της ανάλυσης ιστορικών φαινομένων σε βάθος. Εδώ λοιπόν, οι μαθητές/τριες, οι οποίοι αποτελούν τον βασικό άξονα, συνδέουν την εθνική Ιστορία με την Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια και εξοικειώνονται με το χώρο και το χρόνο όπου γίνονται τα ιστορικά φαινόμενα και δρουν οι άνθρωποι και με στοιχειώδεις ιστορικούς όρους.

Τα νέα ΑΠΣ προβλέπουν εκτενή χρήση πολυμορφικού υλικού, ενσωμάτωση ΤΠΕ και αξιοποίηση πηγών. Είναι πολύ σημαντικό ότι αποφεύγεται η στείρα αποστήθιση ενώ στοχεύουν στην κριτική αφομοίωση της ύλης. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών γίνεται σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο σε διαρκή βάση και ποικιλοτρόπως, όπως για παράδειγμα προφορικά, γραπτά ή με παρουσίαση εργασιών μέσω των οποίων ελέγχονται η ικανότητα αφήγησης, η γνώση, η

διατύπωση ιστορικού λόγου και βέβαια η ανάπτυξη κριτικής σκέψης. (ΙΕΠ, νέα ΑΠΣ Ιστορίας Λυκείου, σελ.4)

3.3. Στοχοθεσία

Η διδασκαλία της Ιστορίας στοχεύει στην καλλιέργεια ιστορικής συνείδησης και στην ανάπτυξη ιστορικής σκέψης από τους μαθητές/-τριες. Μέσα από τη μελέτη του ιστορικού παρελθόντος, οι μαθητές/-τριες αναπτύσσουν την ικανότητα να αναγνωρίσουν τις αιτιώδεις σχέσεις που συνδέουν τα ιστορικά γεγονότα και να ερμηνεύσουν τα ιστορικά φαινόμενα. Με τον τρόπο αυτό αντιλαμβάνονται την ιστορία ως μια δυναμική, πολυσύνθετη και εξελισσόμενη πραγματικότητα, της οποίας τμήμα αποτελεί και η εποχή στην οποία οι ίδιοι/-ες ζουν. Επιπλέον, ο ιστορικός αποτελεί τον διαμεσολαβητή ο οποίος βοηθάει να αντιληφθούν οι μαθητές/τριες τα γεγονότα του παρελθόντος και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η Ιστορία. Οι μαθητές κατανοούν το παρελθόν, τη θέση τους στην σύγχρονη ιστορική πραγματικότητα και αποκτούν συνείδηση του ενεργού ρόλου τους και της ευθύνης τους στη διαμόρφωση του ιστορικού παρόντος και στη θεμελίωση του μέλλοντος. «Η ιστορική παιδεία οδηγεί τους μαθητές/τριες στην απόκτηση κριτικής σκέψης και ενσυνείδητη στάση ζωής, ενεργό πρόσληψη του κόσμου και δημοκρατική συνείδηση.»(ΙΕΠ, ΑΠΣ Ιστορίας, σ. 5)

Ειδικότεροι στόχοι του μαθήματος της Ιστορίας για το Λύκειο είναι να είναι σε θέση οι μαθητές, αφού έχουν καταφέρει να χειρίζονται σωστά τον ιστορικό λόγο και τους ιστορικούς όρους, καταρχάς να διαμορφώνουν ιστορική επιχειρηματολογία μέσα από την αναζήτηση, την αξιολόγηση και την ερμηνεία των ιστορικών φαινομένων. Μέσα από την ανάλυση των αιτιών πρέπει να κρίνουν, να αξιολογούν, να αντιλαμβάνονται την ιστορική αβεβαιότητα και σχετικότητα καθώς και το γεγονός ότι είναι πιθανό να υπάρχουν πολλές διαφορετικές ερμηνείες για τα ιστορικά γεγονότα στις διάφορες εποχές. Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να μπορούν να αποσαφηνίζουν και να ανασυγκροτούν τη διάρθρωση της ιστορικής συνέχειας καθώς και τις αλλαγές στις διάφορες εποχές. Ακόμα, πρέπει να συνειδητοποιήσουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους οι κοινωνίες διαμορφώνουν ιδέες, αξίες και θεσμούς και πώς το παρελθόν επιδρά στο παρόν. (Κάββουρα Δ., 2011)

Όσον αφορά τις πηγές, χρειάζεται να αναζητούν και να βρίσκουν εκείνες που θα τους βοηθήσουν να σχηματίσουν πολύπλευρη άποψη για το ιστορικό γίνεσθαι καθώς και τον τρόπο με τον οποίο επηρεάζουν τις ζωές και τις πράξεις των

ανθρώπων. Επιπλέον θα πρέπει να εξασκηθούν στην κατάλληλη επεξεργασία των πηγών ώστε να αναπτύξουν, μέσα από τις κατάλληλες ερωτήσεις, την ικανότητα να αντιλαμβάνονται τις αλήθειες ή τις παραποιήσεις της Ιστορίας, την πρόθεση των δημιουργών τους και να εξετάζουν πολλές διαφορετικές πηγές με αντικρουόμενες θεωρήσεις και διαφοροποιημένες οπτικές των ιστορικών γεγονότων τόσο στο ελλαδικό χώρο όσο και στον ευρωπαϊκό και παγκόσμιο χώρο καθώς και τη σύνδεση μεταξύ τους. Έτσι, η διδασκαλία γίνεται πολυπρισματική και οι μαθητές αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση. Η πολυπρισματική προσέγγιση της Ιστορίας προσφέρει πολλά πλεονεκτήματα στη μαθησιακή διαδικασία. Βρίσκεται στον αντίποδα της δασκαλοκεντρικής μετάδοσης της ιστορικής γνώσης και ξεφεύγει από τη στείρα απομνημόνευση γνώσεων και απλή αναπαραγωγή των γεγονότων.

Αναγκαία συνθήκη για την επίτευξη όλων αυτών των στόχων είναι βασικά η κατάλληλη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών οι οποίοι πρέπει να αντιλαμβάνονται τις ανάγκες και τις δυνατότητες των μαθητών καθώς και το κοινωνικο-πολιτισμικό υπόβαθρό τους. Επιπλέον, επιβάλλεται πλέον η χρησιμοποίηση κατάλληλων σύγχρονων τεχνικών μέσων διδασκαλίας και πολυεπίπεδου εκπαιδευτικού υλικού.

3.4. Περιεχόμενο- Θεματικά πεδία

Σύμφωνα με το ΙΕΠ, το περιεχόμενο του ΑΠΣ της Ιστορίας στο Λύκειο περιλαμβάνει θεματικά πλευρές της Ελληνικής, Ευρωπαϊκής και Παγκόσμιας Ιστορίας από την αρχαία μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Περιέχει βασικές ιστορικές επιστημονικές γνώσεις. Στην Α΄ Λυκείου οι μαθητές/τριες γνωρίζουν τις μορφές κρατικής οργάνωσης, τους θεσμούς, τη διοίκηση αλλά και το περιεχόμενο διαφόρων ιδεολογικών ρευμάτων από την Αρχαία Εποχή μέχρι τη Σύγχρονη Εποχή.

Οι θεματικές ενότητες που καλύπτει το ΑΠΣ της Α΄ Λυκείου σύμφωνα με το ΙΕΠ είναι οι εξής:

- «– *Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες*
- *Θεσμοί και κρατική οργάνωση στην αρχαιότητα*
- *Θεσμοί και κρατική οργάνωση στο Βυζάντιο. Βυζάντιο – Μέσοι χρόνοι*
- *Θεσμοί και κρατική οργάνωση στους νεότερους χρόνους*
- *Ιδεολογικά ρεύματα»* (ΑΠΣ, σ. 5)

Στη Β΄ Λυκείου οι μαθητές/-τριες μαθαίνουν τον τρόπο με τον οποίο ήταν οργανωμένες οι κοινωνίες, πώς λειτουργούσε η οικονομία και τις διαφοροποιήσεις του πληθυσμού από την Αρχαιότητα ως τη Σύγχρονη Εποχή.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΑΠΣ της Β Λυκείου επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- «– Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες
- Τρόποι και μέσα παραγωγής, προϊόντα, υπηρεσίες, από τη γεωργική επανάσταση στη σύγχρονη βιομηχανική κοινωνία
- Κοινωνικές τάξεις και ομάδες
- Μετακινήσεις πληθυσμών» (ΑΠΣ, σελ. 5)

Στη Γ Λυκείου οι μαθητές/-τριες γνωρίζουν πώς συγκροτούνται και λειτουργούν διάφορα συστήματα ασφαλείας, καθώς και την εξέλιξη διεθνών ζητημάτων από την Αρχαιότητα ως τη Σύγχρονη Εποχή.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ της Γ Λυκείου επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- «– Ο χώρος, ο χρόνος και οι ιστορικές έννοιες
- Διεθνή Ζητήματα
- Συστήματα Ασφαλείας
- Διεθνή Ζητήματα» (ΑΠΣ, σελ. 5)

«Στο μάθημα της Γ Λυκείου Ομάδας Προσανατολισμού Ανθρωπιστικών Σπουδών οι μαθητές/-τριες αποκτούν γνώσεις για το περιεχόμενο και τη μεθοδολογία της Ιστορίας ως επιστήμης, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο εργάζεται ο ιστορικός.

Στο πλαίσιο αυτό, το ΠΣ του μαθήματος επικεντρώνεται στις ακόλουθες Θεματικές Ενότητες:

- Η επιστήμη της Ιστορίας. Θεωρητικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις
- Το Ελληνικό Ζήτημα και η λύση του (από τον ώριμο Νεοελληνικό Διαφωτισμό έως την ένταξη της Ελλάδας στην Ενωμένη Ευρώπη)
- Η Ευρώπη ως ιστορική ενότητα από την Αρχαιότητα έως τη Σύγχρονη Εποχή» (ΑΠΣ, σελ. 6)

Όπως διαπιστώνουμε, στον προσανατολισμό της Γ΄ Λυκείου οι μαθητές/-τριες θα εμβαθύνουν στην επιστήμη της ιστορίας, θα ανακαλύψουν τον τρόπο με τον οποίο εργάζονται οι ιστορικοί, ενώ θα γνωρίσουν τις διάφορες ιστοριογραφικές σχολές που δημιουργήθηκαν στο χρόνο. Άρα τίθενται οι βάσεις για την ενδεχόμενη μετέπειτα επιστημονική διερεύνηση της Ιστορίας. Στη συνέχεια θα τους ζητηθεί να εφαρμόσουν στην πράξη όσα διδάχτηκαν μέσα από δύο θεματικές: εκείνης που σχετίζεται με το Ελληνικό Ζήτημα και τη συγκρότηση του ελληνικού εθνικού κράτους και εκείνης που αναφέρεται στην έννοια της Ευρώπης ως ιστορικής οντότητας, από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Μέσα από αυτές τις δύο θεματικές, με τη χρήση πηγών και βιβλιογραφίας οι μαθητές/-τριες θα γίνουν μικροί ιστορικοί ερευνητές.

3.5. Διδακτικό πλαίσιο

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις της ιστορικής εκπαίδευσης έχουν σα σκοπό, όπως σημειώθηκε παραπάνω, να βοηθήσουν τους μαθητές να χτίσουν κριτική ιστορική σκέψη αλλά και γνώση και δεξιότητες που θα τους χρησιμεύσουν στο παρόν και το μέλλον. Εκτός από το σχολικό βιβλίο μπορούν να χρησιμοποιήσουν πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό όπως για παράδειγμα ιστορικά βιβλία και έγγραφα, μαρτυρίες όλων των ειδών ακόμα και από το κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον των παιδιών προκειμένου να μελετήσουν την τοπική, εθνική, ευρωπαϊκή και παγκόσμια Ιστορία. Στις σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες το μάθημα της Ιστορίας καταξιώνεται στο σχολείο μόνο αν η γνώση του παρελθόντος συνεισφέρει στο να κατανοήσουν οι μαθητές το παρόν και να μάθουν να ξεχωρίζουν την μυθολογία από την Ιστορία.

Γενικά, η σύγχρονη διδακτική προσέγγιση έχει σαν σκοπό να αποκτήσουν οι μαθητές την ικανότητα να καλλιεργήσουν κριτική ιστορική σκέψη, γνώση και δεξιότητες που θα τους χρησιμεύσουν όχι μόνο στο παρόν αλλά και στο μέλλον. Για το σκοπό αυτό, ο τρόπος διδασκαλίας ο οποίος πρέπει να ακολουθηθεί είναι η διερευνητική προσέγγιση. Επιλέγεται εκτός από το σχολικό εγχειρίδιο ένα πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό που μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από ένα βιβλία, διάφορα έντυπα, προφορικές μαρτυρίες, ταινίες αλλά και στοιχεία από το περιβάλλον των μαθητών. Η αφήγηση δίνει τη θέση της στο διάλογο και την συνέντευξη εκπαιδευτικού και μαθητών/τριών μέσα από μια διαδικασία χρήσης και αξιοποίησης

του ιστορικού υλικού για την κατανόηση της θεωρίας και τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος «εργαστηρίου». Οι μαθητές καλούνται να μελετήσουν πρωτογενές ιστορικό υλικό (ευρήματα αρχαιολογικά, νομίσματα, επιγραφές, φωτογραφίες, επιστολές, κρατικά ή ιδιωτικά αρχεία, απομνημονεύματα, ημερολόγια), δευτερογενές ιστορικό υλικό (δηλαδή ιστορικό υλικό που έχει μεταποιηθεί ώστε να είναι σύμφωνο με τις ανάγκες του εκάστοτε διδακτικού περιβάλλοντος: χρονολόγια, εννοιολογικοί χάρτες, μεταφράσεις, σχολικά εγχειρίδια, εκπαιδευτικά λογισμικά κ.ά.) καθώς και καινούρια εργαλεία ιστορικής έρευνας (π.χ. προφορικές συνεντεύξεις, βιντεοσκοπήσεις, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, διαδίκτυο) Ο εκπαιδευτικός λειτουργεί ως καθοδηγητής για να συνηθίσουν οι μαθητές να επεξεργάζονται άμεσα ή έμμεσα τις πηγές. Παρουσιάζει σύντομα τις προαναφερθείσες πηγές, δίνει πληροφορίες για τον συντάκτη και την προέλευσή τους, τις συγκρίνει και τις αντιπαραβάλλει με άλλες και προχωράει στη σύνθεση των πληροφοριών που έχουν προκύψει από αυτές. Μέσα από την διερεύνηση πηγών συμμετέχουν ενεργά στη μαθησιακή διαδικασία, προσεγγίζουν καλύτερα τις διάφορες εποχές, κατανοούν και ερμηνεύουν τα ιστορικά φαινόμενα ή ζητήματα και, όπου αυτό είναι δυνατό, παράγουν ιστορική γνώση. Μπαίνοντας στη θέση του ερευνητή, οι μαθητές/τριες με την καθοδήγηση του εκπαιδευτικού γνωρίζουν τη δουλειά του ιστορικού και αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ικανότητα αξιολόγησης των ανθρώπινων δράσεων σε όλες τις εποχές και «διατυπώνουν, χωρίς προκατάληψη, αξιολογες ηθικές κρίσεις». (ΑΠΣ, σ. 6-7) Μαθαίνουν να αξιολογούν, να χρησιμοποιούν, να κατανοούν, να σέβονται τις πηγές και να τις σχολιάζουν προφορικά ή γραπτά με ορθή χρήση κατάλληλου λεξιλογίου και ιστορικών επιστημονικών όρων. (Σακκά Β., 2003, σσ. 22-29). Έτσι, γίνονται πολίτες με αξίες οι οποίοι δεν μπορούν να χειραγωγηθούν.

3.6. Αξιολόγηση

Σύμφωνα με τον οδηγό εκπαιδευτικού του ΙΕΠ, «η αξιολόγηση του μαθητή θα πρέπει να δομείται σε τρεις άξονες: α) τον γνωστικό τομέα (απόκτηση γνώσεων, ανάπτυξη κριτικού συλλογισμού, διατύπωση ιστορικού λόγου, β) το επίπεδο ανάπτυξης δεξιοτήτων ιστορικής διερεύνησης και γ) το επίπεδο ανάπτυξης συναισθηματικών και κοινωνικών δεξιοτήτων (ικανότητα συνεργασίας, συνεισφορά στην παραγωγή έργου στο πλαίσιο ομάδων)».

Απαλλαγμένοι πλέον οι μαθητές/τριες από την υποχρεωτική στείρα αποστήθιση της ιστορικής γνώσης και απομακρυνόμενοι από την απλή διαδικασία ελέγχου των γνώσεων με ερωταπαντήσεις, βιώνουν μια νέα διαδικασία αξιολόγησης κατά την οποία ελέγχεται με προφορικό ή γραπτό τρόπο η γνώση και η κατανόηση των ιστορικών εννοιών, των τρόπων με τους οποίους προσεγγίζεται η ιστορική γνώση και η σαφής διατύπωση της ιστορίας. Ο στόχος δε είναι να διαπιστωθεί αν αποστηθίζουν το βιβλίο αλλά αν γνωρίζουν Ιστορία. Τα θέματα αξιολόγησης είναι διερευνητικά και ερμηνευτικά με στόχο την ανάλυση, αξιολόγηση και κριτική κατανόηση των ιστορικών φαινομένων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στον τρόπο με τον οποίο διατυπώνουν τις ερωτήσεις (κλειστού ή ανοιχτού τύπου διαβαθμισμένης δυσκολίας ανάλογα με το μάθημα) έτσι ώστε να αποφεύγεται η απλή αναπαραγωγή της γνώσης. Οφείλουν να αποφεύγουν οποιαδήποτε παραδοσιακή μέθοδος αλλά μέσα από εναλλακτικούς τρόπους να διαφαίνεται η σφαιρική γνώση και η ικανότητα αξιοποίησής της, η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης των μαθητών καθώς και η φαντασία και η ευρηματικότητα τους.

Ενθαρρύνεται ο διάλογος στην τάξη, ανατίθενται ατομικές ή ομαδικές εργασίες κατά τις οποίες οι μαθητές/τριες αναζητούν πληροφορίες και ιστορικό υλικό, ελέγχουν και επαληθεύουν την ακρίβεια των πηγών τους, αναπτύσσουν ένα ιστορικό φαινόμενο με σαφήνεια στηριζόμενοι στις αποκτηθείσες γνώσεις. Τους δίνεται η δυνατότητα μέσω της διερευνητικής μεθόδου να συνεργάζονται αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που τους δίνονται να ασχοληθούν με την τοπική ιστορία, να τη συνδέσουν με την Ευρωπαϊκή και Παγκόσμια Ιστορία και να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για ομαδικές σχολικές δραστηριότητες.

Η αξιολόγηση που έχουν στη διάθεσή τους οι εκπαιδευτικοί (και επιβάλλεται να αξιοποιούν), όποια μορφή κι αν έχει, προφορική, γραπτή, διαγνωστική, διαμορφωτική ή τελική, αποτελεί μια συνεχή και ανοικτή διαδικασία, η οποία εξάλλου είναι οργανικό τμήμα της διδακτικής μεθοδολογίας. Μέσα ακριβώς από τη αυτή τη διαδικασία οι εκπαιδευτικοί συνειδητοποιούν πόσο αποτελεσματικές είναι οι μέθοδοι και οι στρατηγικές που εφάρμοσαν, αλλά και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν στη διδακτική πράξη. Οδηγεί στην σταδιακή βελτίωση του μαθητή και στην ανατροφοδότηση της διδασκαλίας.

Μέσα από αυτό τον τρόπο αξιολόγησης μπορούν να εντοπιστούν αδυναμίες κι έτσι επιτυγχάνεται η αυτοβελτίωση. Η αξιολόγηση χωρίς να είναι αυτοσκοπός βοηθάει τους μαθητές/τριες να ελέγχουν και οι ίδιοι διαρκώς την πορεία τους στη μαθησιακή διαδικασία που έχει απώτερο σκοπό την απόκτηση μεταγνωστικής δεξιότητας.

Κεφάλαιο 4. Επισκόπηση εμπειρικών ερευνών

4.1. Απόψεις εκπαιδευτικών για τα προγράμματα σπουδών Ιστορίας

Αναζητήθηκαν έρευνες σχετικά με τις απόψεις εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της Ιστορίας στο Λύκειο. Για την Ελλάδα βρέθηκαν λίγες διπλωματικές εργασίες σχετικές με επιμέρους ζητήματα της διδακτικής της Ιστορίας στις οποίες ενυπήρχε αναφορά και στην Ιστορία του Λυκείου.

Η Κρέκα (2021) ασχολήθηκε με τις αναπαραστάσεις του εθνικού «Άλλου» και το διαπολιτισμικό χαρακτήρα των νέων προγραμμάτων σπουδών ιστορίας για το Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο. Αναφέρει ότι καλλιεργείται σταδιακά η εθνική συνείδηση από το Δημοτικό στο Λύκειο, η οποία εξελίσσεται σε καλλιέργεια της ιδιότητας ενός ευρωπαϊού πολίτη ενώ μόνο στο Λύκειο μπορούμε να μιλάμε για ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Επισημαίνει ότι αυτό δεν είναι καθόλου εύκολο όταν στο Δημοτικό και στο Γυμνάσιο οι μαθητές διδάσκονται την Ιστορία εθνοκεντρικά. Υποστηρίζει δε ότι στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα η μόνη λύση είναι να ακολουθηθεί μια διαπολιτισμική πλουραλιστική διδακτική όπου θα παρατίθενται όλες οι αντικρουόμενες απόψεις και οι ερμηνείες των ιστορικών φαινομένων με στόχο την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών αλλά και της κατανόησης και της αποδοχής των ανθρώπων διαφορετικών πολιτισμών. Για να γίνει αυτό, η Κουλούρη επισημαίνει ότι πρέπει να υπάρξει το κατάλληλο βιβλίο, να επιμορφωθούν κατάλληλα οι εκπαιδευτικοί και να εμπλακούν ειδικοί επιστήμονες στην κατασκευή των ΑΠΣ. Μέσα από τη κατάλληλη μελέτη της Ιστορίας με σεβασμό στο διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρό τους, οι μαθητές πρέπει να αποκτήσουν την κατάλληλη ηθική ώστε να είναι σε θέση να καταλάβουν τι γίνεται γύρω τους και να αποφύγουν τα λάθη του παρελθόντος. Μόνο έτσι στις πολυεθνικές κοινωνίες του μέλλοντος θα υπάρχουν δημοκρατικοί πολίτες με σεβασμό στο διαφορετικό πολιτισμό που θα μπορούν να λύνουν τις διαφορές τους με το διάλογο.

Η Κογκούλη (2016) στην διατριβή της τονίζει ότι η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών θεωρεί ότι οι μαθητές μέσα από τη μελέτη των ιστορικών γεγονότων αναπτύσσουν κριτική σκέψη, αποκτούν εθνική συνείδηση αλλά διαμορφώνουν και την ταυτότητά τους. Σε γενικές γραμμές τονίζεται η χρήση της αποστήθισης ως ένα από τα κακώς κείμενα του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ενώ οι απόφοιτοι του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας θεωρούν ότι το ΑΠΣ είναι υπερφορτωμένο και τα σχολικά βιβλία από τα οποία αποσιωπούνται συγκρουσιακά θέματα της νεότερης Ιστορίας ανεπαρκή. η πλειοψηφία των καθηγητών του Λυκείου χρησιμοποιεί το διάλογο και την ομαδοκεντρική διδασκαλία στη διδασκαλία τους. Αυτό γίνεται γιατί έτσι επιτυγχάνονται καλύτερα οι στόχοι του ΑΠΣ ενώ μελετούν σε βάθος περισσότερη ύλη. Ο συγκεκριμένος τρόπος διδασκαλίας προτιμάται δε περισσότερο από εκπαιδευτικούς που έχουν μεταπτυχιακούς τίτλους ή έχουν επιμορφωθεί.

Η Πλέσσα (2021) πραγματοποίησε έρευνα με θέμα τις απόψεις των φιλολόγων σχετικά με την αναπαραγωγή της εθνικής ταυτότητας μέσα από το μάθημα της Ιστορίας του Γενικού Λυκείου. Αναφέρει στην έρευνά της ότι σύμφωνα με την άποψη των συμμετεχόντων, το μάθημα της ιστορίας συμβάλλει σημαντικά στη διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας. Σε αυτό το σημείο εκφράζει τον προβληματισμό πόσο υγιής και ανεκτική είναι αυτή η εθνική ταυτότητα των εφήβων που τελειώνοντας το Λύκειο θα έχουν δικαίωμα ψήφου. Από την άλλη πλευρά, ο τρόπος που διδάσκεται σήμερα η Ιστορία στο Γενικό Λύκειο, η στείρα απομνημόνευση των σχολικών εγχειριδίων, και η προσκόλληση του Γενικού Λυκείου στις Πανελλαδικές εξετάσεις, δεν καθιστά το μάθημα ελκυστικό για τους μαθητές. Οι συμμετέχοντες υποστήριξαν ότι τα αναλυτικά προγράμματα και οι οδηγίες αντικατοπτρίζουν την εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική του ΥΠΑΙΘ και τα σχολικά βιβλία είναι ελλιπή και δυσνόητα. Με βάση την εμπειρία της τάξης, τις διαπιστώσεις που έκαναν αλλά και την ευαισθησία που τους διακρίνει οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι είναι απαραίτητες οι αλλαγές για ένα πιο συμπεριληπτικό σχολείο χωρίς στερεότυπα και προκαταλήψεις. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, οι συμμετέχοντες θεωρούν ότι για να τραβήξουν την προσοχή των μαθητών πρέπει να αλλάξει η διδακτική προσέγγιση, δηλαδή να γίνει το μάθημα πιο διαδραστικό με τη χρήση πολλαπλών πηγών και πολυμέσων. Φυσικά, για να λειτουργήσει αυτό θα πρέπει να εξοπλιστούν τα σχολεία με τα κατάλληλα εποπτικά μέσα. Επίσης, η

σύνδεση με την τοπική ιστορία μπορεί να παροτρύνει τους μαθητές να έχουν πιο ενεργή παρουσία στο μάθημα. Επιπλέον, επειδή τα κοινωνικά δεδομένα έχουν αλλάξει στις μέρες μας, θεωρούν ότι είναι χρήσιμο αφενός το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα να γίνει πιο συμπεριληπτικό και αφετέρου να επιμορφωθούν στη διαπολιτισμική αγωγή για να μπορούν να λειτουργήσουν πιο σωστά και αποτελεσματικά στις πολυπολιτισμικές τάξεις που υπάρχουν στα ελληνικά σχολεία.

Β' ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΑ

5. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή, στόχος της παρούσας εργασίας, είναι να καταγραφούν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών των πρότυπων και πειραματικών λυκείων που εφάρμοσαν πιλοτικά τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών της Ιστορίας. Η έρευνα αυτή αποτελεί μια προσπάθεια αποτίμησης του τρόπου με τον οποίον εφάρμοσαν οι εκπαιδευτικοί πιλοτικά στα πρότυπα και πειραματικά Λύκεια της Ελλάδας. Οι παραπάνω εκπαιδευτικοί ερωτήθηκαν για τα βασικά χαρακτηριστικά των νέων ΑΠΣ Ιστορίας Λυκείου, τα θετικά και αρνητικά στοιχεία τους, και διατύπωσαν προτάσεις για τη βελτίωσή τους. Ως ερευνητικό εργαλείο και μέσο συλλογής πληροφοριών και δεδομένων που θα βοηθήσει στον έλεγχο και την ερμηνεία των ερευνητικών ερωτημάτων, χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη συνέντευξη, σε μια συνομιλία με εκπαιδευτικούς Β/θμιας Εκπαίδευσης πρότυπων και πειραματικών σχολείων όπου εφαρμόστηκε πιλοτικά το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας Λυκείου. Στη συνέχεια της εργασίας ακολουθεί το πρωτόκολλο συνέντευξης στο οποίο βασίστηκε η διεξαγωγή της συνέντευξης στο πλαίσιο της εργασίας.

5.2. ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

5.2.1. ΑΞΙΟΝΕΣ/ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Δημογραφικά δεδομένα και στοιχεία εκπαίδευσης και εμπειρίας των συνεντευξιασμένων.
2. Τρόπος οργάνωσης καθημερινού μαθήματος.
3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νέου προγράμματος σπουδών
4. Διαφοροποίηση από το υφιστάμενο ΑΠΣ

5. Απόψεις για τα στοιχεία του νέου ΑΠΣ (φυσιογνωμία, φύση, περιγραφή, ενσωμάτωση ΤΠΕ, στόχοι, ειδικά χαρακτηριστικά, αξιοποίηση)
6. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα
7. Αξιολόγηση περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα, την επιστημονική και κοινωνικο-πολιτιστική εγκυρότητα, την οργάνωση, σε σχέση με το διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας
8. Αξιολόγηση της παιδαγωγικής φιλοσοφίας του νέου ΑΠΣ.
9. Παρουσίαση θετικών/ αρνητικών στοιχείων του νέου ΑΠΣ
10. Προτάσεις για βελτίωση ή αλλαγές.
11. Αξιολόγηση επιμόρφωσης.

5.3.ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

- Για την διεξαγωγή της συνέντευξης προτιμήθηκε είτε η τηλεφωνική επικοινωνία, είτε η επικοινωνία μέσω messenger ή viber ανάλογα με το πώς αισθάνονταν άνετα οι ερωτώμενοι/ες εκπαιδευτικοί, αφού είχε γίνει η πρώτη προσέγγιση με μέιλ και στη συνέχεια με τηλέφωνο, κατά την οποία τους έγινε γνωστό το όνομα και η ιδιότητα της συνεντεύκτριας και ο λόγος για τον οποίο ζητείται η συμβολή τους. Είχε ήδη συμφωνηθεί να γίνει καταγραφή της συνέντευξης μέσω μιας ταμπλέτα, με την διαβεβαίωση ότι τα προσωπικά στοιχεία τους δεν θα δημοσιοποιηθούν και ότι όλα τα στοιχεία θα αξιοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες εκπόνησης της παρούσας εργασίας.
- Από την αρχή δημιουργήθηκε φιλικό και εμπιστευτικό κλίμα και οι ερωτώμενοι ήταν ανοιχτοί και πρόθυμοι να αποκαλύψουν τις απόψεις τους, τις εμπειρίες τους, τις δυσκολίες τους και τις στάσεις τους, εμφανίζοντας μια προσωπικότητα ώριμη, με αγάπη για την εκπαίδευση και αίσθημα ευθύνης για τον ρόλο τους στην εκπαιδευτική κοινότητα και τη σχολική μονάδα.
- Σε όλη η διάρκεια της συνέντευξης, παρόλο που ήταν μια ζωντανή διαδικασία, υπήρξε μια καλή και αβίαστη ροή στις απαντήσεις των ερωτώμενων, χωρίς να χρειάζεται περαιτέρω ώθηση και εξ αυτού δεν χρειάστηκε να γίνουν τροποποιήσεις στο πρωτόκολλο της συνέντευξης. Βεβαίως, ήταν πρώτιστο μέλημα να δίνεται στους/στις ερωτώμενους/ες ο χρόνος να σκέπτονται, χωρίς καμία πίεση και χωρίς παρεμβάσεις από την

συνεντεύκτρια, η οποία είχε παραλλήλως το ρόλο του ουδέτερου ακροατή, που με διακριτικές εκφράσεις ενθάρρυνε την επικοινωνία.

- Όσον αφορά στη δομή του πρωτοκόλλου, ήταν κατάλληλη και αρκετά ευέλικτη, με υποστήριξη από αρκετές βοηθητικές ερωτήσεις που διεύρυναν το φάσμα των απαντήσεων. Επίσης, οι ερωτήσεις είχαν μια λογική σειρά, δεν περιόριζαν ούτε κατηύθυναν τους/τις συνεντευξιαζόμενους/ες να δώσουν απαντήσεις σε ζητήματα που μπορεί να ήθελαν να αποφύγουν να θίξουν. Αντιθέτως, οι ερωτώμενοι/ες, αφού όλοι/ες εκτός από μια είναι εκπαιδευτικοί με μακρά εμπειρία και μεταπτυχιακές σπουδές, έδειξαν να έχουν ισχυρή πεποίθηση για το ζήτημα, εκφράζοντας άφοβα τις απόψεις τους.

5.4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 8 φιλόλογοι πρότυπων και πειραματικών σχολείων οι οποίοι δίδαξαν πιλοτικά το μάθημα της Ιστορίας την τελευταία διετία ακολουθώντας το νέο ΑΠΣ. Ωστόσο, δεν εφάρμοσαν καθ' όλο το σχολικό έτος το νέο ΑΠΣ αλλά μόνο κάποιες ώρες, καθώς η επιμόρφωσή τους άργησε να αρχίσει και η πίεση χρόνου εξαιτίας των χαμένων ωρών λόγω κορονοϊού και της τράπεζας θεμάτων ήταν τεράστια. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι εκπαιδευτικοί που πήραν μέρος στην έρευνα είναι έμπειροι μόνιμοι εκπαιδευτικοί με σημαντικές μεταπτυχιακές σπουδές πάνω στο αντικείμενο της Ιστορίας (εκτός από μια που είναι αναπληρώτρια) και οι οποίοι παρακολούθησαν σχετική επιμόρφωση πάνω στο νέο ΑΠΣ της Ιστορίας Λυκείου.

1. Δημογραφικά στοιχεία

ΕΚΠ/ΚΟΣ	ΦΥΛΟ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	ΜΕΤ/ΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ	ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ	ΧΡΟΝΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΣΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟ	ΧΡΟΝΟΣ ΠΙΛΟΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΝΕΟΥ ΑΠΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ	ΤΥΠΟΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
Ε1	Α	ΕΚΠΑ Ιστορικό και Αρχαιολογικό	Μεταπτυχιακό στην αρχαιολογία ιστορία	21 ΔΗΜΟΣΙΟ 10 ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ	2	4 ΩΡΕΣ	ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ

			τέχνης				
E2	Θ	ΕΚΠΑ Ελληνικής Φιλολογία ς	Μεταπτυχι ακό στη βυζαντινή ιστορία Εκπονεί Διδακτορι κό	18	2	6 ΩΡΕΣ	ΠΡΟΤΥΠΟ
E3	Θ	ΕΚΠΑΙστ ορικό και Αρχαιολογ ικό	Μεταπτυχι ακό Παντείου στην Ιστορία	23 δημόσιο 8 φροντιστ ήριο	10	4 ΩΡΕΣ 2 ΩΡΕΣ (ΣΥΜΒΟ ΥΛΟΣ)	ΠΡΟΤΥΠΟ
E4	Θ	ΕΚΠΑ Κλασικό Φιλολογία ς	Μεταπτυχι ακό στη βυζαντινή φιλολογία Διδακτορι κό στη βυζαντινή φιλολογία	18	10	ΜΗΝΕΣ (ΠΕΡΣΙ) ΩΡΕΣ (ΦΕΤΟΣ)	ΠΡΟΤΥΠΟ
E5	Θ	ΕΚΠΑΙστ ορικό και Αρχαιολογ ικό	Μεταπτυχι ακό Διδακτορι κό στην αρχαιολογ ία	17	3	2 ΩΡΕΣ	ΠΡΟΤΥΠΟ
E6	Θ	ΕΚΠΑΙστ ορικό και Αρχαιολογ ικό	Μεταπτυχι ακό Διδακτορι κό	27	5	2 ΩΡΕΣ	ΠΡΟΤΥΠΟ
E7	Θ	ΕΚΠΑΙστ ορικό και Αρχαιολογ ικό	Μεταπτυχι ακό	20	2	2 ΩΡΕΣ	ΠΡΟΤΥΠΟ
E8	Θ	ΔΠΘΡΑΚ ΗΣ Ελληνικής φιλολογία ς	ΟΧΙ	3	1	1 ΜΗΝΑΣ	ΠΕΙΡΑΜΑΤ ΙΚΟ

2. Τρόπος οργάνωσης καθημερινού μαθήματος.

Στο πρώτο ερώτημα οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να αναφέρουν τον τρόπο με τον οποίο οργανώνουν το μάθημά τους. Επειδή η πλειοψηφία των ερωτηθέντων

εκπαιδευτικών είναι έμπειροι, έχουν ήδη οργανώσει ο καθένας το δικό του υλικό το οποίο δείχνουν ή θέτουν στη διάθεση των μαθητών και το οποίο εμπλουτίζουν διαρκώς και προσαρμόζουν στις ανάγκες των καινούριων ΑΠΣ. Συμπληρωματικά του βιβλίου όλοι χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες, δείχνοντας τις παρουσιάσεις τους και εφαρμόζοντας τα σενάρια μαθήματος. Γενικά ήταν όλοι υπέρ της οπτικοποίησης του μαθήματος. Βέβαια η χρήση των ΤΠΕ διαφοροποιείται ανάλογα με τη διαθεσιμότητά τους σε κάθε σχολείο. Μια από τις εκπαιδευτικούς αναρτά το υλικό της στην e-class όπου οι μαθητές μπορούν να το βλέπουν και να το χρησιμοποιούν. Εξάλλου τα παιδιά στα συγκεκριμένα σχολεία είναι εξοικειωμένα με εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας όπως είναι η βιωματική και η διερευνητική μάθηση. Όλοι οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τις πηγές του βιβλίου αλλά και άλλες πηγές τις οποίες δουλεύουν με τα παιδιά. Για παράδειγμα, χρησιμοποιούν πολύ χάρτες, εφημερίδες, εικόνες, έργα τέχνης, νομίσματα, φωτογραφικό υλικό και υλικό από το Φωτόδεντρο το οποίο προσαρμόζουν κάθε φορά στις ανάγκες των παιδιών. Ακόμα, δείχνουν σχετικά βίντεο και με την καθοδήγηση τους τα παιδιά αντλούν τις πληροφορίες που χρειάζονται για την ιστορική αφήγηση.

Ο Ε1 ανέφερε συγκεκριμένα : «Συνήθως έχω ένα πλάνο, κάνω ένα σχεδιάγραμμα του μαθήματος να το πω, το οποίο υπάρχει το έχω φορτωμένο στον υπολογιστή μου, από τα χρόνια που το διδάσκω με τα κυριότερα σημεία του βιβλίου. Εεε, ασχολούμαι πάρα πολύ με τις φωτογραφίες, με ό,τι εικόνα υπάρχει στο βιβλίο. Και επειδή στο πειραματικό έχουμε και αίθουσες με Η/Υ ελεύθερες, ανεβαίνουμε σ' αυτές και τους δείχνουμε . Έχω φροντίσει να υπάρχει η δυνατότητα προβολής περαιτέρω εικόνων και χαρτών. Μ' αρέσει πολύ να οπτικοποιώ το μάθημα. Ειδικά της προϊστορίας που δεν έχει τόσα πολλά γεγονότα με την έννοια των σημαντικών πολέμων.(...) Θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό στη 1^η λυκείου τα παιδιά να μάθουν να δουλεύουν γιατί υπάρχουν και τα παιδιά της θεωρητικής αφενός και αφετέρου τους αρέσει καλύτερα να βγάζουν τα συμπεράσματά τους. αυτό μ' αρέσει κι εμένα. Και την επόμενη φορά δίνω το λόγο στα πιο πολλά παιδιά να διαβάσουν τι ανάλυση έχουν κάνει στις πηγές και μ' αυτό τον τρόπο να ακούει ο ένας την άποψη του άλλου κι εγώ συμπληρώνω . αυτός είναι ο τρόπος μου. Σχεδιάγραμμα εικόνες πίνακας ανάλυση δεδομένων(...)στεκόμαστε περισσότερο στις πηγές και στις εικόνες)..»

Η Ε2 είπε : «(...)Στηρίζομαι πάντα σε ένα λογισμικό παρουσίασης, υπάρχει δηλαδή powerpoint το οποίο περιλαμβάνει εικόνες και χάρτες αυτό είναι το πιο βασικό και

λίγα στοιχεία μέσα από το βιβλίο.(...)Σε κάθε ενότητα υπάρχει και μια πηγή, ένα παράθεμα το οποίο το εξετάζουμε παράλληλα και για τη σύνθεση αλλά και για το περιεχόμενο.»

Η Ε3 σημείωσε: «Έχω eclass σε κάθε μάθημα οπότε έχω το υλικό εκεί.(...)Τα έχω βάλει τα παιδιά ήδη μέσα. Χάρτες σε ηλεκτρονική μορφή και κάποια βιντεάκια τα οποία είναι επάνω. Τώρα, από το φωτόδεντρο παίρνω σενάρια, βέβαια είναι πιο απλά, είναι για γυμνάσιο αλλά παίρνω κι από κει, λίγο τα μετασχηματίζω. Έχω βρει κάτι για την εικονομαχία, τα μετασχηματίζω. Και δικά μου σενάρια, λίγο τα προεκτείνω, εεεμ και το υλικό το δικό μου τους το δείχνω . επειδή έχουμε προτζέκτορα σε κάθε τάξη προβάλλω σε κάθε μάθημα.(...) Στην 3^η λυκείου χρησιμοποιώ επίσης γελοιογραφίες κυρίως από το ΑΣΤΥ. Έχω πάρει άρθρα από τη βιβλιοθήκη της Βουλής στη Λένορμαν, το παλιό καπνεργοστάσιο. Εκεί πέρα είναι όλες οι εφημερίδες του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα οπότε αυτό επιτρέπεται, το έκανα και στη μεταπτυχιακή μου εργασία και σ' αυτές που δεν έχουν δημοσιευτεί χρησιμοποιώ τέτοιες φωτογραφίες και κυρίως από το ΑΣΤΥ που ήταν γελοιογραφική εφημερίδα και σατυρική, και σχολιάζουμε τις πηγές.(...) Στη Β λυκείου που είναι πιο παλιά ιστορία και δεν έχουμε βίντεο, έχουμε εικόνες από το διαδίκτυο και από το φωτόδεντρο. Αλλά είναι πιο απλά αυτά.(...)»

Η Ε4 απάντησε : «Τώρα εγώ έχω διαμορφώσει ένα υλικό με πηγές δηλαδή αυτό που προτείνει το καινούριο ΠΣ έχει τη χρήση πηγών, τη βιωματική μάθηση, τη χρήση ΤΠΕ έτσι περισσότερο, το πολυπρισματικό. Όλα αυτά εμείς τα εφαρμόζουμε γενικά στο σχολείο και έχω διαμορφώσει, διαμορφώνω δηλαδή που το εμπλουτίζω διαρκώς ένα υλικό με πηγές και δουλεύουμε πάρα πολύ με τις πηγές ούτως ή άλλως με τα παιδιά. Είναι εξοικειωμένα τα παιδιά με αυτό τον τρόπο εργασίας.(...) τα παιδιά μόνα τους με την καθοδήγηση του διδάσκοντα αντλούν τις πληροφορίες που χρειαζόμαστε έτσι για την ιστορική αφήγηση.(...)»

Η Ε5 ανέφερε ότι : «για την ιστορία χρησιμοποιούμε πάρα πολύ προτζέκτορα. Δηλαδή φέτος έχω σχεδόν σε όλα τα τμήματά μου αίθουσα με προτζέκτορα στην τάξη των παιδιών και το τμήμα που δεν έχει προτζέκτορα πηγαίνει κάθε φορά στην αίθουσα ιστορίας.(...)Εντάξει, σχολικό εγχειρίδιο, προτζέκτορα, φωτοτυπίες, αυτά τα τρία ας πούμε.»

Η Ε6 είπε: «Έχω το δικό μου υλικό και χρησιμοποιώ πολύ την τέχνη. Δεν γίνεται να διδάξεις Ιστορία χωρίς να δείξεις χάρτες, έργα τέχνης ή νομίσματα. Ειδικά όταν κάνουμε Βυζάντιο δεν μπορούμε να μην δείξουμε ναούς, αγιογραφίες. Η τέχνη είναι αναπόσπαστο κομμάτι της Ιστορίας»

Η Ε 8 είπε : «Εκτιμώ πρώτα ποια είναι η δυναμική της τάξης μου και κάθε φορά , τώρα ανάλογα με το αντικείμενο που έχω κάθε φορά, τι έχει η ενότητά μου. Τι ακριβώς θα κάνω. Στην Ιστορία που κάνα με στην επιμόρφωση τους κάνω και με ερωτησούλες , με χάρτες, με βιντεάκια.»

3. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα του νέου προγράμματος σπουδών

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους εκπαιδευτικούς η γενική τους γνώμη για το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας, τα στοιχεία που το καθορίζουν, κατά πόσο διαφοροποιείται από το υπάρχον , τα γενικά και ειδικά χαρακτηριστικά του και πόσο βοηθητικό θα είναι στην διδασκαλία τους.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί τόνισαν την αναγκαιότητα της αλλαγής τόσο των ΑΠΣ όσο και των σχολικών εγχειριδίων. Η Ιστορία πλέον στο Λύκειο γίνεται θεματική ξεφεύγοντας από τη γραμμική αφήγηση, σύλληψη που έχει υποστηρικτές όλους τους εκπαιδευτικούς αρκεί να σχεδιαστεί σωστά. Όλοι θεωρούν ότι έχει πολύ καλό σχεδιασμό και είναι υψηλού γνωστικού επιπέδου. Επίσης, είναι πολύ ενδιαφέρουσα η σύνδεσή της ελληνικής με την παγκόσμια Ιστορία και τους συσχετισμούς με τη σύγχρονη εποχή. Όμως, όπως τόνισαν όλοι είναι επιφυλακτικοί ως προς ορισμένα ζητήματα. Για παράδειγμα, υπάρχει σοβαρή επιφύλαξη για το χρόνο αν λάβει κανείς υπόψη του ότι το δίωρο εβδομαδιαίως δεν αρκεί για να καλυφθεί το πληθωρικό περιεχόμενό της. Επίσης, δεν υπάρχει ακόμα το πολλαπλό βιβλίο για να ξέρουν πως θα διαχειριστούν την ύλη. Θεωρούν ότι θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα τα βιβλία να είναι εμπλουτισμένα με συνδέσμους που θα παραπέμπουν σε e-υλικό. Τέλος, δυο εξέφρασαν την επιφύλαξή τους ως προς την εφαρμοστικότητα του στην ελληνική σχολική πραγματικότητα δεδομένου ότι δεν υπάρχουν οι ίδιες υποδομές σε όλα τα σχολεία ούτε το επίπεδο των μαθητών είναι ομοιόμορφο.

Ο Ε1 είπε: «(...) Είμαι υπέρ της θεματικής προσέγγισης. Θεωρώ όμως ότι είναι ήδη πάρα πολύ μεγάλα τα χρονικά διαστήματα που καλύπτει το ήδη υπάρχον βιβλίο. Η θεματική ιστορία έχει μια παγίδα που πρέπει να προσεχθεί, να οργανωθεί πολύ καλά

το πλαίσιο της θεματικής. Είχαμε μιλήσει πέρσι ας πούμε για τις μετακινήσεις. Επειδή είναι κι ένα σύγχρονο θέμα το μεταναστευτικό μπορείς κάλλιστα να ξεκινήσεις και να κάνεις ένα κεφάλαιο που να λέει «μετακινήσεις». Ή ένα κεφάλαιο που να λέει «πολιτεύματα». Θεωρώ δηλαδή ότι είναι σε καλό δρόμο το θέμα της συγγραφής να σχετίζεται με τη θεματική ιστορία. Απλά να ληφθεί μέριμνα η ηλικία των παιδιών και τα μέσα που θα διαθέτουμε και βέβαια οι ώρες. Εμείς πέρσι είχαμε προτείνει να υπάρχει τουλάχιστον μια ακόμα ώρα διδασκαλίας γιατί πάλι δε θα προλαβαίνουμε και πάλι θα χανόμαστε. Δηλαδή είμαι υπέρ της θεματικής και κατά του βιβλίου αυτού έτσι όπως είναι, είμαι σίγουρα κατά την αποσπασματικότητα.(...) Θεωρώ ότι αυτό είναι πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά.(...))»

Η Ε2 ανέφερε: «(...)Η γενική εκτίμησή μου είναι ότι έχει πολύ ενδιαφέρον. Οι ενότητες νομίζω έχουν σχεδιαστεί σωστά. Αλλά θεωρώ ότι είναι πληθωρικό και διατηρώ τις επιφυλάξεις μου για το κατά πόσο τα παιδιά θα ανταποκριθούν σ' αυτή τη θεματική ιστορία. Είμαι λίγο επιφυλακτική».

Η Ε3 είπε : « (...) Είναι ασαφές. Είναι μόνο τίτλοι, σα να είναι κελύφη, δεν έχουν περιεχόμενο. Δηλαδή είναι γενικοί τίτλοι. Ωραίοι είναι, να διδαχθούν τα παιδιά θεματική ιστορία, να μάθουν για τις κοινωνικές δομές, για την οικονομία, για την πολιτική οργάνωση, πάρα πολύ ωραία. Αλλά δεν υπάρχει υλικό. Τώρα σα σύλληψη, αν είχαμε εκπαιδευτικό εγχειρίδιο, συμφωνώ απολύτως, όντως είναι πολύ ωραίο, να ξεφύγουν τα παιδιά από τη γραμμική ιστορία όπως μάθαιναν μέχρι τώρα. Να έχουμε ένα βιβλίο ή 2 ή 3 να διαλέξουμε. Πρέπει να' χουμε ένα υλικό.(...)μου φαίνεται πάρα πολύ μεγάλο. Δεν ξέρω πως θαααα αποτυπωθεί αυτό σε κάποιο εγχειρίδιο ύλης. Είναι μεγάλο. Ειδικά για την 1^η λυκείου που έχει και τα εθνικά κράτη. Αλλά πάλι αν είναι ευσύνοπτο (...) να βγαίνει για να έχουν τα παιδιά κάποια αντίληψη. Δηλαδή αν δε δούμε και τα εγχειρίδια που θα βγάλουν δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι.»

Η Ε4 είπε: «(...)Θεωρώ ότι είναι υψηλού γνωστικού επιπέδου τα νέα προγράμματα σπουδών στο λύκειο. Διακρίνονται από μια νέα πνοή, χωρίς βέβαια να αποδεσμεύονται από τα παλαιά στοιχεία.(...) Είναι πολύ ενδιαφέρουσα η θεματική προσέγγιση.(...)Βέβαια έχει τις δυσκολίες της για τι προϋποθέτει ότι τα παιδιά έχουν ένα στέρεο γνωστικό υπόβαθρο από πίσω για να δουλέψεις την θεματική προσέγγιση . εεεμ, και η διαχρονία, δηλαδή ότι βλέπουμε τα φαινόμενα στη διαχρονία τους πως εξελίσσονται.(...)η έμφαση που δίνεται στην ευρωπαϊκή ιστορία είναι ιδιαίτερα

χρήσιμη και ενδιαφέρουσα γιατί δεν δίνεται τόσο πολύ έμφαση στην εκπαίδευση σ' αυτό το κομμάτι.(...)θεωρώ ότι θα ενδιέφεραν και τη γενική παιδεία ας πούμε, αναγέννηση, μεταρρύθμιση , που είναι μόνο στην ιστορία προσανατολισμού, αυτό. Κι από την άλλη με προβληματίζει λιγάκι το θέμα της ύλης.(...) Θεωρητικά υπάρχει ένας εξορθολογισμός της ύλης.(...) Θεωρώ ότι θα δοθούν κάποιες οδηγίες που θα τα περιορίζουν.(...)»

Η Ε5 υποστήριξε ότι : «(...) Εγώ είμαι πολύ επιφυλακτική για το νέο πρόγραμμα. Δεν θέλω να είμαι αρνητική για τα νέα προγράμματα γιατί μ' αρέσουν τα καινούρια πράγματα αλλά είμαι πολύ επιφυλακτική για το πόσο καλά σχεδιασμένο είναι και πόσο εφαρμόζεται αυτό το πράγμα στην ελληνική πραγματικότητα.»

4. Διαφοροποίηση από το υφιστάμενο ΑΠΣ

Όσον αφορά τη διαφοροποίησή του από το υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών, όλοι συμφώνησαν με τη φιλοσοφία του, ότι δηλαδή ξεφεύγει από τη γραμμική απεικόνιση της Ιστορίας και αυτό κινεί το ενδιαφέρον των παιδιών. Το χαρακτήρισαν ρηξικέλευθο, προκλητικό και πρωτοποριακό ενώ ενισχύει τη διαθεματικότητα. Η θεματική προσέγγιση βοηθάει τους μαθητές να κατανοήσουν καλύτερα τα ιστορικά φαινόμενα στο χρόνο και να ασχοληθούν με τον 20^ο αιώνα που τους ενδιαφέρει πιο πολύ. Διατύπωσαν την άποψη ότι αυτό μπορεί να λειτουργήσει υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει διδαχθεί ολοκληρωμένα και σε βάθος η ιστορία στο γυμνάσιο και υπάρχει το κατάλληλο γνωστικό υπόβαθρο. Εξέφρασαν λοιπόν την ανησυχία τους τόσο για το επίπεδο των μαθητών όσο και για την έλλειψη υλικού. Επιπρόσθετα, έθεσαν και τα δυο σοβαρά θέματα, των Πανελληνίων και της Τράπεζας Θεμάτων και πως αυτά θα συνδεθούν με τα νέα ΑΠΣ.

Κατά τον Ε1 «Με τη διαφοροποίηση συμφωνώ. (...) Και τα θέματα που ανεβάσαμε και στον Αίσωπο και είδαμε κάποια μαθήματα. Ήταν πολύ ενδιαφέροντα. Γιατί άφηνε στα παιδιά την αναζήτηση. Θεωρώ ότι έτσι όπως είναι τώρα η ιστορία, γραμμικά με τα πολλά τα κενά που έχει δεν είναι εύκολο τώρα να πεις στα παιδιά ψάξτε και βρείτε. Δε διδάσκονται όλα καταρχάς και δημιουργείται μεγάλο πρόβλημα. Απλά θέλουμε το e-υλικό όπως έλεγα και πέρσι. Να ληφθεί μέριμνα τα καινούρια βιβλία να έχουν μέσα έστω κάποια links. Σε κάποια αίθουσα με υπολογιστές και

αρκετές εικόνες να είναι πολύ οπτικοποιημένη η ιστορία, όχι κατεβατά. Αυτό το πράγμα της παπαγαλίας δεν είναι το καλύτερο(...).»

Η Ε2 θεωρεί ότι «Δεν έχουμε τη γραμμική αφήγηση της ιστορίας. Λείπει ξεκάθαρα αυτό το πολιτικό κομμάτι το οποίο υπάρχει σε γενικές γραμμές παντού.(...) η θεματική ιστορία έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας στο λύκειο με την προϋπόθεση ότι θα διδαχθεί πολύ στρωτά και όλα τα κεφάλαια απαραίτητα στο γυμνάσιο. Και ότι θα έχει ολοκληρωθεί σε κάθε τάξη του γυμνασίου. Δηλαδή θα έχει ολοκληρωθεί η ύλη. Πολύ βασικό αυτό να έχει ολοκληρωθεί η ύλη και να μη μένουν κεφάλαια, γιατί μετά είναι πολύ δύσκολο να μιλήσουμε για θεματική ιστορία στη Γ(....)»

Η Ε3 υποστήριξε ότι «(....) Τα παιδιά βαριούνται να κάνουν όλο το ίδιο και το ίδιο. Και συν παραπονούνται στο λύκειο ότι δεν διδάσκονται τη σύγχρονη ιστορία, τον 20^ο αιώνα. Γι' αυτό και παρόλο που έχουμε το κόντρα μάθημα στην 3^η λυκείου, προσέχουν. ΟΚ δεν μπορούν να διαβάσουν, προσέχουν όμως. Ενδιαφέρονται για τον 20^ο αιώνα. Όταν λοιπόν αυτά τα παιδιά ασχοληθούν από την 1^η λυκείου με κάποιες πτυχές του 20^{ου} αιώνα πιστεύω ότι θα είναι πολύ καλύτερο από το να ακούνε πάλι για την αρχαιότητα. Δηλαδή εγώ συμφωνώ με τη φιλοσοφία αυτού του προγράμματος. (...) Απλώς το πρόβλημα είναι αυτό, ότι δεν υπάρχει υλικό).»

Η Ε4 είπε ότι «(...)εγώ την βρίσκω πάρα πολύ ενδιαφέρουσα αυτή την προσέγγιση. (...)Έχω έναν ενδιασμό έτσι για το πόσο εύκολα θα μπορέσουν να ανταποκριθούν σε ένα κοινό σχολείο τα παιδιά. Ο καθηγητής προσαρμόζει το υλικό του αυτό που κάνει την διδασκαλία του στη λογική της τάξης του. Έχουμε αυτή την ευελιξία (...).»

Σύμφωνα με την Ε8, «Αν θα εφαρμοστεί έτσι όπως είναι τα βιβλία ανάλογα με τις θεματικές και χάσουμε τη χρονολογική σειρά πιστεύω ότι τα παιδιά θα είναι πιο δύσκολο να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα.(...) Και το πλαίσιο των θεματικών που ευελπιστεί να επιτύχει θεωρώ ότι είναι σε παιδιά λίγο μεγαλύτερα που έχουν αναπτύξει την κριτική τους ικανότητα, έχουν μια πιο συνολική εικόνα των ιστορικών γεγονότων.(...)»

5. Απόψεις για τα στοιχεία του νέου ΑΠΣ (φυσιογνωμία, φύση, περιγραφή, ενσωμάτωση ΤΠΕ, στόχοι, ειδικά χαρακτηριστικά, αξιοποίηση)

Σχετικά με τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το νέο ΑΠΣ, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν ότι υπάρχουν πολλοί άξονες στους οποίους πρέπει να εξετάσουμε την ιστορία ως αποτέλεσμα πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών παραγόντων. Επίσης μέσα από ένα υψηλού επιπέδου επιστημονικό περιεχόμενο το μάθημα γίνεται πολύ ενδιαφέρον με τη χρήση πηγών. Προσφέρεται η δυνατότητα για αυτενέργεια, συνενέργεια και συμμετοχή των μαθητών. Για παράδειγμα, ένας εκπαιδευτικός πραγματοποίησε ένα μάθημα σε αίθουσα πολλαπλών χρήσεων με ενεργό συμμετοχή δυο τμημάτων. Όμως, εκτιμούν ότι μειονεκτεί σε σχέση με τα άλλα μαθήματα στο γεγονός ότι δεν υπάρχει ούτε βιβλίο ακόμα, ούτε βιβλίο εκπαιδευτικού, αλλά μόνο οδηγός επιμορφωμένου.

Ο Ε1 αναφέρει ότι «Δεν τους δείχνω το βίντεο απλά.(...)Κάθε 1-2 λεπτά τους το σταματάω και τους επισημαίνω και τους ρωτάω «Δείτε το μυκηναϊκό ανάκτορο. Βλέπετε πώς είναι οι πέτρες; Βλέπετε πώς είναι το ύψωμα;»(....)Και πολλές φορές είμαστε δύο καθηγητές μέσα, αυτό βολεύει, η αίθουσα χωράει και φέρνουμε δυο τμήματα μέσα. Και γίνεται συζήτηση μετά. Αυτό είναι μεγάλη υπόθεση.

Η Ε2 πιστεύει ότι : «(...) Δεν είναι δηλαδή μόνο πολιτικό. Νομίζω ότι σε αυτό θέλουνε να στηρίξουνε, ότι υπάρχουνε δηλαδή πάρα πολλοί άξονες που πρέπει να δούμε την ιστορία. Κι ότι ο ένας τομέας επηρεάζει τον άλλο.(...)»

Η Ε3 είπε μεταξύ άλλων ότι «(...)Δεν υπάρχει ύλη. Και δεν υπάρχει βιβλίο εκπαιδευτικού. Ενώ στα άλλα μαθήματα υπάρχει. Στην ιστορία δεν υπάρχει. Υπάρχει οδηγός επιμορφούμενου και βιβλίο εκπαιδευτικού δεν υπάρχει.(...)»

Η Ε4 υποστήριξε ότι «Το πρώτο που αντιλαμβάνεται κανείς βλέποντάς το είναι η υψηλού επιπέδου επιστημονική εργασία που έχει γίνει. Το θεματικό κομμάτι , δηλαδή ότι βλέπουν τα παιδιά πια τη θεματική ιστορία. Βλέπουν θέματα και τα βλέπουν στη διαχρονία τους, αυτό, το βλέπουν διαχρονικά. Βλέπουν την αρχαιότητα, περνάμε στο μεσαίωνα φτάνουμε στη σύγχρονη εποχή.(...)Βιωματική μάθηση, να είναι ένα εργαστήριο ιστορίας αυτό έτσι που προωθείται με το νέο ΠΣ , ο μαθητής να γίνει και ερευνητής. Να σταθούμε, να επιμείνουμε να μην το περάσουμε, έτσι να το κάνουμε.(...)»

Η Ε5 είπε ότι «(...) μιλάμε τελείως ουτοπικά, μην έχοντας το εγχειρίδιο μπροστά μας. Όταν καθόμαστε και κάνουμε μια συζήτηση μην έχοντας τα βασικά εγχειρίδια που θα έχουμε να δουλέψουμε δεν μπορούμε να μιλάμε. Γιατί αυτό το πράγμα τώρα

εμείς το λέμε και μπορεί να ακούγεται πολύ ωραίο και challenge και έτσι προκλητικό και πρωτοποριακό μπορεί να έχουμε ένα εγχειρίδιο χειρότερο από αυτά που έχουμε και πάλι να μην βγάξει νόημα(...)Το πολλαπλό βιβλίο λοιπόν απ' ότι μας έχουνε πει από το ΙΕΠ σημαίνει ότι θα βγούνε 5 από τους ιδιωτικούς εκδοτικούς οίκους και θα διαλέξουμε 1.(...)Εμείς ζητούμε να έχουμε 5 βιβλία ταυτόχρονα και να διαβάζουμε και από τα 5. Να μη διαβάζουμε από τη μια παράταξη μόνο ή από την άλλη παράταξη μόνο το βιβλίο.(...)»

Η Ε8 εξέφρασε την άποψη ότι «(...)Στοχεύει σαφώς στην ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας των παιδιών και γενικά με τον τρόπο της διδασκαλίας και των στοιχείων που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε , ότι είναι πιο ενδιαφέρον για τα παιδιά όλο αυτό και τους καλλιεργεί περισσότερο την ενσυναίσθηση νομίζω και την συνεργασία μεταξύ τους(...)»

Συμφώνησαν οι περισσότεροι, ότι το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές για να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες.

Η Ε3 εκπαιδευτικός ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «Είναι χρήσιμο να γνωρίσουν την πορεία των πολιτευμάτων, τη δομή της κοινωνίας, την εξέλιξη της οικονομίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Εννοείται ότι είναι χρήσιμη αυτή η θέαση ακριβώς για να δουν και την προέκταση στη σύγχρονη εποχή. Να μη βλέπουν την Ιστορία σαν κάτι αποστεωμένο, αλλά να μπορούν να κρίνουν, να ερμηνεύουν και τη σύγχρονη πραγματικότητα»

Όμως η Ε8 εκπ/κός συμφώνησε με την άποψη των δημιουργών του νέου ΑΠΣ που υποστηρίζει ότι το νέο ΠΣ προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές λέγοντας: «Το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας Λυκείου έχει ακαδημαϊκό χαρακτήρα χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν βοηθάει τους μαθητές/τριες να αξιοποιήσουν τις γνώσεις τους στην ενήλικη καθημερινή τους ζωή και να σταθούν σε μια συζήτηση». Σχολίασαν δε ότι η είναι πολύ σημαντική η μελέτη της εξέλιξης των θεσμών και της κοινωνίας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα και η προέκτασή τους στη σύγχρονη πραγματικότητα, αρκεί να διδαχθούν σωστά.

Στα νέα ΑΠΣ της Ιστορίας του Λυκείου είναι ενσωματωμένες σε μεγάλο βαθμό οι ΤΠΕ τις οποίες ήδη χρησιμοποιούν εκτεταμένα οι εκπαιδευτικοί παρόλο που δεν τονίστηκε στην επιμόρφωση. Η χρήση τους θεωρείται ισορροπημένη και πολύ σημαντική σε σχέση με τα σενάρια τα οποία είναι χρονοβόρα, ενώ κινούν το ενδιαφέρον των μαθητών γι' αυτό είναι απαραίτητες οι τεχνολογικές υποδομές σε κάθε σχολείο αφού εντάσσονται στη στοχοθεσία κάθε ενότητας.

Όμως η Ε5 επισήμανε τα εξής: «(...)Δε μας είπαν τίποτα για ΤΠΕ. Άλλο αν τα βάλουμε εμείς . αυτοί από μόνοι τους.(...)Αυτά που μας παρουσίασαν ειδικά ο ένας, δεν είχε τίποτα μέσα από ΤΠΕ. Εγώ του βάλω ένα κάρτο ΤΠΕ γιατί έχω κάνει και για ΤΠΕ, έχω κάνει και Β επιπέδου, κατέβασα υλικό , τρισδιάστατα βίντεο της αγοράς, ότι μπορείτε να φανταστείτε τους έβαλα μέσα. Δεν μας έδωσαν βάση καθόλου. Στην παρουσίαση του σεμιναρίου δεν μας έδωσαν καθόλου βάση στα ΤΠΕ. Σα να μην τους ενδιέφερε. Γι' αυτό λέω ότι ήταν λίγο χαμένη μπάλα στην Ιστορία(...)Εκτός αν το θεωρούσαν αυτονόητο. Πάντως έπρεπε να τονιστεί. Και το άλλο που μας δώσανε. Μας δώσανε κάτι πηγές να συγκρίνουμε, κάτι εικόνες, κάτι, μια άλλη που ήταν πιο έτσι εξειδικευμένη για τη Β λυκείου, νομίζω ήταν για το Σχίσμα, ήτανε για τον Καρλομάγνο, δεν θυμάμαι, για κάποιο τέτοιο γεγονός. Εεεε, δεν χρησιμοποίησαν, δεν κάνανε κάτι ούαου με τα ΤΠΕ. Που έχουμε δει απίστευτα πράγματα να κάνουνε συνάδελφοι κατά καιρούς και τα χρησιμοποιούμε κιόλας(...)Δεν ξέρω αισθάνθηκα ότι τις βάζουμε στην άκρη τις ΤΠΕ.(...)»

Οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν ακόμα τη διαθεματικότητα η οποία διαπνέει τα νέα ΑΠΣ αφού συνδέεται με άλλα αντικείμενα και επικοινωνεί με πολλές άλλες επιστήμες, όπως : κοινωνιολογία, φιλοσοφία, αρχαία, πολιτική παιδεία, μαθηματικά.

Επιπλέον, αφού είναι ανοικτό επιτρέπει την αυτενέργεια στον εκπαιδευτικό έτσι ώστε να το προσαρμόσει στις ανάγκες της τάξης του. Όσον αφορά τους μαθητές, επί της αρχής είναι συμπεριληπτικό και προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών, αλλά αυτό δεν μπορούν να το δουν εφόσον στα πρότυπα και πειραματικά δεν υπάρχουν μαθητές με ιδιαίτερες ανάγκες ή από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα και εφόσον δεν υπάρχουν τα βιβλία. Θεωρούν ότι ένα βιβλίο Ιστορίας πρέπει έχει στοιχεία παγκοσμιοποίησης, όχι εθνικιστικά, και να μιλάει για τα θετικά στοιχεία άλλων σπουδαίων πολιτισμών. Οι εκπαιδευτικοί επισήμαναν ότι θα είχε ενδιαφέρον να μπορούσαν να αντιμετωπίσουν κάποιες διαφορετικές καταστάσεις για

να έχουν άποψη. Για παράδειγμα θα είναι πολύ βολικό να υπάρχουν παιδιά άλλων πολιτισμών τα οποία να μοιραστούν το πώς βίωσαν μια μετακίνηση, ένα πολίτευμα διαφορετικό από το ελληνικό, τη θέση της γυναίκας ή την κοινωνική διαστρωμάτωση κι έτσι μπορεί να εξεταστεί ένα ιστορικό φαινόμενο και να μεταφερθεί στο σήμερα.

Ο Ε1 είπε ότι «(...)Εμένα μου αρέσει η θεματική με την έννοια της διαχρονικότητας, ότι μπορώ να φέρω οποιοδήποτε φαινόμενο στο σήμερα, ε τότε σίγουρα ας πούμε όσον αφορά τις μετακινήσεις και τα πολιτεύματα, μη σας πω ότι το να 'χω ένα παιδί από άλλη κουλτούρα θα ήταν και ένα θετικό στοιχείο στην τάξη, να το ρωτήσω την εμπειρία του από τη ζωή του στην διαφορετική κουλτούρα όσον αφορά το πολίτευμα που βίωσε ή ως προς τη μετακίνηση που έκανε για να 'ρθει στη χώρα μας(...）」

Η Ε3 θεωρεί ότι «(...)θα πρέπει να δούμε το εγχειρίδιο. Ότι είναι συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα, και συμφωνώ απολύτως γιατί μπορούμε να εμβαθύνουμε κάπου, εκεί που λέει για τη θέση της γυναίκας, η οικονομία, η κοινωνική διαστρωμάτωση, βεβαίως, εκεί μπορούμε να εμβαθύνουμε και ένας κλάδος μαθητών μπορεί να ασχοληθεί και με κάτι άλλο με κάποια άλλη χώρα, με κάτι τελείως διαφορετικό, συμφωνώ. Αλλά είναι κάπως ασαφές, αυτό εξηγώ εγώ. Έχει ευχέρεια αλλά είναι ασαφές, αυτό εξηγώ, το υλικό.(...）」

Η Ε6 είπε ότι «(...)Σίγουρα το θέμα της αυτενέργειας σε μεγάλο βαθμό. Είναι αρκετά προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες. Τώρα εφόσον μπορούμε να το προσαρμόσουμε μπορούμε και να λειτουργήσουμε συμπεριληπτικά. Έχω όμως έναν ενδοιασμό ως προς το τελευταίο. Συμπερίληψη σε ποιο βαθμό μπορεί να επιτευχθεί.(...)Νομίζω ότι δεν είναι τόσο εύκολο να επιτευχθεί.(...）」

Όσον αφορά τα ειδικά χαρακτηριστικά του, το νέο ΑΠΣ ξεφεύγει από τη στείρα αποστήθιση, ενισχύει την αυτενέργεια εκπ/κού και μαθητή και τη διαθεματικότητα. Για παράδειγμα, όταν ασχοληθεί κάποιος με τις επιστήμες στους αλεξανδρινούς χρόνους θα μπορούσε να καλέσει τον φυσικό ή τον μαθηματικό να μιλήσουν για τον Αρχιμήδη ή τον Μέτωνα. Ή όταν πρόκειται για τον τρόπο που διεξήγαγε τις μάχες και τις πολιορκίες του ο Μέγας Αλέξανδρος που διδάσκεται στη Σχολή Ευελπίδων. Όλα αυτά τα ψήγματα διαθεματικότητας μπορούν να αξιοποιηθούν από τον εκπαιδευτικό αποδεικνύοντας ότι η Ιστορία είναι από τα πιο

διαθεματικά μαθήματα του σχολείου. Σχετικά με την εξοικείωση με το χώρο και το χρόνο θεωρούν ότι πρέπει πάντα να υπάρχει ένας χρονολογικός πίνακας των εποχών και των φαινομένων για να συνειδητοποιήσει το παιδί τι σημαίνει ομηρική εποχή, κλασική εποχή ή ελληνιστικοί χρόνοι κ.λ.π. Αυτή η ολιστική προσέγγιση της μάθησης θα βοηθήσει καλύτερα τους μαθητές να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους και θα τους προετοιμάσει να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Ο Ε1 σημείωσε εδώ ότι «(...)Πιστεύω ότι ενισχύει την διαθεματικότητα. Από τη στιγμή που δεν είναι κλειστό, δεν είναι ένα μάθημα που θα μάθει το παιδί απ' έξω πέντε πράγματα αλλά ανοίγεται και σε άλλες επιστήμες, σαφώς θα κάνει τα παιδιά να ενδιαφερθούν και τους καθηγητές στο σχολείο μάλιστα να αξιοποιήσουμε ώστε να μας ενημερώσουν για άλλα θέματα. Δηλαδή απ' την πλευρά μου ας πούμε, ως αρχαιολόγος, σίγουρα θα ήθελα να μιλήσω στα παιδιά για την τέχνη, για την αρχιτεκτονική για τη γλυπτική των εποχών. Αλλά όταν πάμε σε θετικές επιστήμες και κάνουμε τους αλεξανδρινούς χρόνους)...(να καταλάβουν τι θα πει πραγματικά ελληνιστικοί χρόνοι. Για μένα οι ελληνιστικοί χρόνοι είναι.... Αν μπορούσα να γυρίσω το χρόνο πίσω, εκεί θα ήθελα να πάω. Δηλαδή η Αλεξάνδρεια, μουσείο, βιβλιοθήκη, όλα αυτά ενδείκνυνται για διαθεματική διδασκαλία. Έχει πολλά πράγματα να πεις κι εγώ πάντα πίστευα ότι η Ιστορία κακώς θεωρείται θεωρητικό μάθημα. Δεν είναι θεωρητικό μάθημα. Είναι απίστευτα πρακτικό. Είναι θετικό μάθημα. Κάνεις ας πούμε πως πολιορκήσε ο Μ. Αλέξανδρος, πώς κέρδισε μια μάχη. Αυτό το διδάσκονται στη σχολή Ευελπίδων. Τι να πω τώρα εγώ ότι αυτό είναι φιλολογία; Αφού το διδάσκονται οι στρατιωτικοί, οι αυριανοί αξιωματικοί του στρατού. ή για τον Αρχιμήδη ή για τον Ευκλείδη; Αυτά τα διδάσκονται στη σχολή των Μαθηματικών. Επομένως η Ιστορία έχει αυτά τα ψήγματα διαθεματικότητας που θα μπορούσε κάλλιστα να τα αξιοποιήσει ο καθηγητής. Κι αυτό το είχαμε συζητήσει.(...)Επομένως η ιστορία και η έκθεση θεωρώ ότι είναι από τα πιο διαθεματικά μαθήματα που υπάρχουν στο σχολείο. Τώρα όσον αφορά την εξοικείωση με το χρόνο και το χώρο να υπό την προϋπόθεση να υπάρχει ένας πίνακας χρονολογικός των εποχών και των φαινομένων. Να μπορεί να καταλάβει το παιδί τι θα πει για παράδειγμα ομηρική εποχή, ελληνιστικοί χρόνοι. Να υπάρχει ένα χρονολόγιο στο οποίο θα εντάσσεται. Θεωρώ ότι από κει και πέρα να. Μπορεί να καταλάβει την εποχή, να ενταχθεί μέσα σ' αυτό το πλαίσιο της εποχής. Η αυτενέργεια θα είναι αυτή που θα βοηθήσει το παιδί.»

Στην ερώτηση κατά πόσο το νέο ΑΠΣ θα βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς στη διδασκαλία τους οι απόψεις δίστανται. Κάποιοι θεωρούν ότι θα τους βοηθήσει όντας θεματικό και με την αξιοποίηση των προτεινόμενων δραστηριοτήτων. Κάποιοι άλλοι πιστεύουν ότι δεν είναι αρκετά συγκεκριμένο για να τους βοηθήσει και ότι χρειάζεται να υπάρξει βιβλίο και υποστηρικτικό υλικό. Κάποιος άλλος δημιούργησε το δικό του υλικό ενώ θεωρεί απαραίτητο το πολλαπλό βιβλίο και εύχεται να μπορεί να επιλέγει για εμβάθυνση τα θέματα που ενδιαφέρουν τα παιδιά. Τέλος υπάρχει εκπαιδευτικός που ελπίζει το εγχειρίδιο που θα εκπονηθεί να ακολουθεί τις εξελίξεις.

Σύμφωνα με την Ε5, «(...)Μ' αρέσει που είναι κατά θεματικές ενότητες και τα παιδιά θα τα διευκολύνει να κατανοήσουν καλύτερα αλλά να έχουμε το υλικό μας. Δηλαδή αν έχουμε το βιβλίο ή τα βιβλία μας τα οποία πλατειάζουν και έχουν πάρα πολλές λεπτομέρειες και μια τεράστια ύλη και τα παιδιά θα κουραστούν. Δηλαδή να δούμε το βιβλίο ή τα βιβλία. Να επιλέξουμε , καμία αντίρρηση, θα είναι ακόμα καλύτερο. Και θα εμβαθύνουμε εκεί που αρέσει στα παιδιά ή που βλέπουμε ένα ενδιαφέρον. Εννοείται ότι θα εμβαθύνουμε και θα επεκταθούμε κάπου.(...)»

Η Ε8 είπε ότι «Ήδη τα μαθήματα τα παραδίδω σε συνδυασμό με βιντεάκια οπότε τα παιδιά μπορούν να συνειδητοποιήσουν καλύτερα τι είναι αυτό το οποίο που διδάσκονται και με ερωτησούλες έτσι , φυλλάδια που τους δίνω εγώ ασκησούλες αξιολόγησης για να αναπτύξουν λίγο την κριτική τους ικανότητα πάνω σ' αυτό που έχουν διδαχθεί.»

6. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Στις ειδικότερες ερωτήσεις, γενικά θεωρούν ότι διατυπώνονται με σαφήνεια τα προσδοκώμενα αποτελέσματα χωρίς να αλλάζουν από αυτά του υπάρχοντος ΑΠΣ. Οι περισσότεροι είναι ικανοποιημένοι και δεν είχαν κάποιο πρόβλημα κατανόησης των θέσεων. Απ' ότι είπαν, το νέο ΑΠΣ απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς καταρτισμένους οι οποίοι δεν θα έχουν θέμα να αντιληφθούν τους στόχους και τις έννοιες. Δύο από αυτούς όμως βρήκαν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα σαφή αλλά μακροσκελή και κρίνουν ότι θα έπρεπε να είναι πιο ευσύνοπτα και να υπάρχει υποστηρικτικό υλικό, βιβλιογραφία και δραστηριότητες.

Κατά την Ε2 «Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα είναι δεδομένα στην ιστορία δεν αλλάζουν ιδιαίτερα από το υφιστάμενο ΠΣ. Το θέμα είναι ότι το κοιτάμε

λίγο σφαιρικά, με μια ολότητα, με μια ευρύτητα.(...)Δεν εστιάζουμε μόνο σε μια περίοδο. θεωρητικά ο κάθε δάσκαλος ο κάθε καθηγητής το έκανε, νομίζω το κάνουμε, όλοι δε το κάνουμε; Προσπαθούμε να κάνουμε τις συνδέσεις. Αλλά τώρα είναι υποχρεωτικό να κάνουμε τις συνδέσεις. Και να πάμε από τη μια περίπτωση στην άλλη.»

7. Αξιολόγηση περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα, την επιστημονική και κοινωνικο-πολιτιστική εγκυρότητα, την οργάνωση, σε σχέση με το διαθέσιμο χρόνο διδασκαλίας

Όσον αφορά την ύλη, οι εκπαιδευτικοί στο σύνολό τους θεωρούν ότι είναι κατάλληλη, έχει σωστή δομή αλλά είναι πληθωρική. Για να γίνουν ορατά τα αποτελέσματά της πρέπει οι μαθητές να έχουν καταλάβει τα προηγούμενα έτσι ώστε να μπορέσουν να κάνουν τις συνδέσεις και τη σύνθεση καθώς οι περίοδοι έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά. Εξαρτάται δε κι από τα βιβλία που θα διατεθούν. Επισημαίνουν ότι η διαδικασία μάθησης είναι πολυσύνθετη και εξαρτάται από το επίπεδο της τάξης και την προεργασία που έχει γίνει από το γυμνάσιο. Είναι γεγονός ότι αυτό την τελευταία διετία είναι δύσκολο, αφού οι μαθητές έχουν μείνει πίσω λόγω των κενών που δημιουργήθηκαν εξαιτίας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Όμως σε φυσιολογικές συνθήκες και εφόσον υπάρχει προγενέστερη γνώση, η Α΄ Λυκείου έχει την ωριμότητα να καταλάβει τις έννοιες και να προβληματιστεί. Στη Γ΄ Λυκείου που τα πράγματα γίνονται πιο επιστημονικά πατάνε πάνω στην Ιστορία γιατί οι μαθητές προετοιμάζονται για να γίνουν επιστήμονες. Δύο από τους ερωτηθέντες εξέφρασαν την επιθυμία να υπήρχε μεγαλύτερο αφιέρωμα στο Βυζάντιο και μάλιστα επικαιροποιημένο με αναφορές σύγχρονων ιστορικών όπως ο Μπλουμπέικερ.

Ο Ε1 τόνισε : «Δε λέω τώρα να το αφομοιώσουν ή να το μάθουν γιατί η διαδικασία είναι πολυσύνθετη κι ανάλογα και με το τμήμα κι ανάλογα και με τα παιδιά. Αλλά πιστεύω οτι είναι η ύλη κατάλληλη.(...)Δηλαδή θεωρώ ότι τα πιο πολλά παιδιά και τα αδιάφορα παιδιά, σίγουρα προκαλείται ενδιαφέρον όταν αναζητάς μια ενότητα θεματική μέσα σε όλο το φάσμα της Ιστορίας. Και δε νομίζω ότι είναι θέμα ανωριμότητας των παιδιών. Εντάξει, τα κενά που έχουν τα παιδιά και η επιλογές που γίνονται από το γυμνάσιο δεν αφορούν τόσο εμάς αλλά πιστεύω ότι στην 1^η λυκείου τα παιδιά είναι ώριμα να καταλάβουν τέτοιες έννοιες.(...)Αυτή η γενιά δυστυχώς, όλα αυτά τα παιδάκια δηλαδή, η 3^η δημοτικού δεν ξέρει να διαβάσει, η 2^α γυμνασίου,

η 1^η λυκείου έχουν όλοι πρόβλημα. Φαίνεται, τα παιδιά είναι πίσω.(...)Θεωρώ ότι αν εξαιρέσουμε την καραντίνα και τον κορονοϊό κι όλ' αυτά τα μαύρα πράγματα... η ύλη είναι μια χαρά για την ηλικία και σας λέω ότι εμένα μ' αρέσει να πατάω στην Ιστορία για να επαναφέρω τα παιδιά στο σήμερα και τα βοηθάω και σ' αυτό που λέγεται προβληματισμός που θα το βρουν μπροστά τους και ως έκθεση αργότερα αλλά και ως πολίτες μετέπειτα. Όχι ως επιστήμονες.(...)»

Η Ε4 πρόσθεσε ότι «Είναι απαιτητική αλλά νομίζω πως είναι προς τη σωστή κατεύθυνση η επιλογή .εγώ και λόγω σπουδών θα ήθελα να υπάρχει και μεγαλύτερο κομμάτι από το Βυζάντιο. Το πολύπαθο. Αλλά εντάξει. Έτσι, και μια παρατήρηση και στο κομμάτι αυτό του Βυζαντίου. Βέβαια βλέποντας και το υλικό που έχει που είδαμε στην επιμόρφωση και στις οδηγίες που έχουν ανέβει στο ΙΕΠ για τα νέα ΠΣ, ίσως σ' αυτό το κομμάτι θα μπορούσε με μια πιο επικαιροποιημένη βιβλιογραφία με πιο σύγχρονα έργα θα ήταν χρήσιμη και πιο ελκυστική για τα παιδιά.(...)»

Η Ε5 πιστεύει μεταξύ άλλων ότι «Οι ενότητες έχουν πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και είναι προϊόν σκέψης νομίζω ότι είναι σωστή αυτή η δομή αλλά δεν είμαι καθόλου σίγουρη αν θα έχουμε κάποιο αποτέλεσμα. Αν τόσα παιδιά έχουν καταλάβει τα προηγούμενα για να μπουν σ' αυτή τη σύνθεση. Πρέπει να γίνει μια σύνθεση γεγονότων τεράστια και η ιστορία μας είναι πολλών αιώνων.»

Στο θέμα της οργάνωσης της ύλης σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη, βρίσκουν όλοι τη θεματική προσέγγιση πολύ ενδιαφέρουσα τόσο για τους ίδιους όσο και για τα παιδιά. Πιστεύουν ότι θα λειτουργήσει αν εφαρμοστεί με αυτό τον τρόπο και υπάρχουν καλογραμμένα βιβλία. Η όποια επιφυλακτικότητα οφείλεται στην προηγούμενη αποτυχημένη προσπάθεια. Επίσης επειδή τα σημερινά παιδιά έχουν συγκεχυμένη γνώση της ιστορίας, χρειάζονται χρόνο να προσανατολιστούν στις απαιτήσεις των νέων ΑΠΣ.

Ο Ε1 υποστηρίζει ότι «θα πρέπει να ακολουθηθεί το χρονοδιάγραμμα γιατί αν δεν ολοκληρωθεί το συγκεκριμένο πεδίο στην α λυκείου, μετάααα δημιουργείται ένα παζλ, ένα ντόμινο και σε μεγαλύτερες τάξεις. Χρειάζεται πολύ καλός προγραμματισμός. Και εστίασαμε κι εμείς και είπαμε ότι πρέπει να αυξηθεί κατά μία ώρα τουλάχιστον το πρόγραμμα.(...)Απλά θεωρώ ότι αν μείνει με 2ωρο θα 'ναι πολύ δύσκολο να βγουν σωστά οι θεματικές ενότητες. Κι άμα αναγκαστούμε να τις

βγάζουμε βιαστικά και γρήγορα, τότεεε θα περάσει και στα παιδιά ως αρνητικότητα.(...)»

Η Ε7 θεωρεί ότι «(...)αυτό απευθύνεται σε παιδιά που έχουν αναπτυγμένη την κριτική τους ικανότητα. Και επειδή γενικώς οι μαθητές δεν ενδιαφέρονται για το μάθημα της ιστορίας, το θεωρούνε δύσκολο και το θεωρούνε και περιττό.(...)Οπότε κάτι τέτοιο στο στυλ των θεματικών ενότητων το οποίο είναι πιο δύσκολο γιατί σας είπα ότι πιστεύω ότι τα παιδιά για να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε κάτι τέτοιο πρέπει να έχουν συνολική εικόνα Προγενέστερες γνώσεις σίγουρα.(...)τις οποίες θα πρέπει σταδιακά να τις εφαρμόζουν για να μπορούν να κάνουν όλη αυτή τη σύγκλιση. Τώρα βέβαια εξαρτάται και πώς θα το χειριστεί ο καθένας. Πως θα μπορέσει να το δώσει.(...)»

8. Αξιολόγηση της παιδαγωγικής φιλοσοφίας του νέου ΑΠΣ.

Αναμφισβήτητα, το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας για το Λύκειο είναι σύγχρονο, πολύ υψηλού επιπέδου και καλύπτει πολλές πτυχές της σύγχρονης καθημερινότητας, αφού δομήθηκε πάνω στον άξονα των σύγχρονων κοινωνικών προκλήσεων (πολυπολιτισμικότητα, ρατσισμός, αντιμετώπιση μεταναστευτικών ροών, αντισημιτισμός)οι οποίες πρέπει να δειχθούν και οι οποίες έχουν συμβεί και σε άλλες χρονικές περιόδους. Ένας μάλιστα εκ των ερωτηθέντων επισημαίνει ότι η σύνδεση με την ευρωπαϊκή και παγκόσμια Ιστορία βοηθάει να ξεφεύγουμε από την εθνική.

Όλοι οι ερωτηθέντες βρίσκουν το μέγεθος της ύλης πάρα πολύ μεγάλο σε σχέση με το χρόνο διδασκαλίας και τις μεθόδους προσέγγισης της μάθησης. Η βιωματική, διερευνητική ή ομαδοσυνεργατική μάθηση είναι ελκυστικές και αποτελεσματικές αλλά χρονοβόρες και χρειάζεται προσθήκη μιας ακόμα ώρας διδασκαλίας αλλά και προσεκτικός σχεδιασμός ώστε να υπολογιστούν και οι ώρες που χάνονται. Όλοι τους πιστεύουν ότι θα ήταν καλύτερο να μαζευτεί λίγο, να εστιάσουν σε συγκεκριμένες ενότητες για να βγουν σωστά και ο μαθητής να μπορέσει να γίνει ένας μικρός ερευνητής μέσα από τις πηγές και να αγαπήσει την Ιστορία.

Κατά τον Ε1 «(...)Θεωρώ ότι αυτό που γίνεται και τώρα, που πηδάμε τις εποχές κι αφήνουμε κενά, περνάει στα παιδιά ως πασάλειμμα, να το πω έτσι λαϊκά. Να υπάρχει μια συνοχή μεταξύ τους, να μην υπάρχει αποσπασματικότητα και να γίνεται

ένας προγραμματισμός. Εμείς ήδη κάνουμε προγραμματισμό.(...)Θεωρώ ότι πρέπει να γίνεται προγραμματισμός από την αρχή για να μπορούμε να προβλέψουμε και το απρόβλεπτο. Δηλαδή να μη μας αιφνιδιάσει ας πούμε κάτι. Αυτό. Πιο μειωμένη η ύλη, δεν υπάρχει κάτι άλλο. Θεωρώ ότι η Ιστορία είναι αχανής, ούτως ή άλλως είναι αχανής.(...)»

Η Ε4 πιστεύει ότι «(...)Παρ' ότι οι συντάκτες του προγράμματος ισχυρίζονται ότι έχουν εξορθολογήσει την ύλη, υπάρχει μια τέτοια κατεύθυνση και προσπάθεια, ειδικά η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία, αν την εφαρμόσουμε σε συστηματική βάση, που είναι εξαιρετική και αρέσει και στα παιδιά πάρα πολύ, είναι πάρα πολύ χρονοβόρα. Δηλαδή δεν υπάρχει περίπτωση όλη αυτή την ύλη να την διεξέλθουμε ακολουθώντας πιστά τη μεθοδολογία, που προσωπικά επικροτώ σε..., που οπωσδήποτε τη θεωρώ την καλύτερη δυνατή προσέγγιση και που προτείνεται.(...)Δε συζητώ για την 3^η. αλλά η 1^η και η 2^α λυκείου ειδικά πρέπει να συνδεθεί και με το εξεταστικό θέμα.(...)»

9. Παρουσίαση θετικών/ αρνητικών στοιχείων του νέου ΑΠΣ

Οι εκπαιδευτικοί θα συνόψιζαν κάποια κεφάλαια και θα προσέθεταν κεφάλαια για το Βυζάντιο, το οποίο εκτείνεται σε μια περίοδο περίπου 1.000 ετών, και την Αναγέννηση με εστίαση στην τέχνη η οποία δεν υπάρχει και γενικά ενότητες σχετικές με το πνεύμα. Τόνισαν ιδιαίτερα ότι τα τελευταία χρόνια έχει υποβαθμιστεί η τέχνη στην Ιστορία, ενώ οι ίδιοι τη χρησιμοποιούν για να διδάξουν τα ιστορικά φαινόμενα. Δεν γίνεται να διδάξει κάποιος Βυζαντινή Ιστορία χωρίς να δείξει αγιογραφίες και ναούς ή αρχαιότητα χωρίς να δείξει αγάλματα, ναούς, θέατρα και νομίσματα. Επιπλέον θα πρέπει να υπολογιστεί χρόνος για εργασίες και επαναλήψεις. Βέβαια, τονίζουν ότι είναι απαραίτητο να υπάρξει ένα ελκυστικό βιβλίο που θα κάνει τους μαθητές να αγαπήσουν την Ιστορία.

Στη συνέχεια, συμφώνησαν όλοι ότι το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας για το Λύκειο διαπνέεται από μια προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική και προωθεί *«την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Σίγουρα δίνει ώθηση σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να οργανωθούν καλύτερα υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει καλή διεύθυνση, σωστά προετοιμασμένα παιδιά και κατά

περίπτωση υλικοτεχνικές υποδομές (διαθέσιμο εργαστήριο ΗΥ, και χρηματοδότηση (προγράμματα, επισκέψεις σε μουσεία κ.λ.π.). Επίσης, είναι απαραίτητο ένα αποθετήριο με όλα τα σενάρια που έφτιαξαν κατά την επιμόρφωση για αξιοποίηση. Χρειάζεται όμως χρόνος κι ούτε μπορούν οι μαθητές να είναι στο σύνολό τους πάντα ενεργοί. Αυτή η προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι 100% κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματος αλλά χρειάζεται υποστηρικτικό υλικό ενώ μια εκπαιδευτικός επισήμανε ότι στον προσανατολισμό είναι ανέφικτη λόγω του όγκου της ύλης.

Ο Ε1 είπε ότι «(...)είναι και λίγο ουτοπία ότι όσοι μπαίνουν πάλι μέσα στις τάξεις καταλαβαίνουν ότι δεν είναι και τόσο εύκολο να οργανώσεις την οποιαδήποτε αίθουσα και να πετύχεις τους στόχους για όλα τα παιδιά. Η κατασκευή και η φιλοσοφία των νέων προγραμμάτων μπορεί μέχρι ένα αρκετά μεγάλο μέρος αυτών των στόχων να το επιτύχει. Δηλαδή αν εγώ εκεί είχα να βάλω από το 1 ως το 5 ας πούμε θα ήμουν κάπου στο 3, 4. Σίγουρα σε ένα καλό σχολείο μέσα σε μια χαρισματική τάξη θα μπορούσε να λειτουργήσει και μαθητοκεντρικά και ομαδοσυνεργατικά και τα παιδιά να αυτενεργήσουν και να πας και στα μουσεία. χρειάζεται όμως να έχεις την καλή διεύθυνση, να έχεις τα σωστά παιδιά, να υπάρχει χρηματοδότηση, (...)»

Η Ε5 θεωρεί ότι «(...)Αλλά ας πούμε η βιωματική προσέγγιση έχει να κάνει πάντοτε και με το υλικό που έχουμε. Δηλαδή μόνο μια θεματική ενότητα που μας λέει ότι πρέπει να δούμε τον πόλεμο διαχρονικά δε φτάνει. Πρέπει δηλαδή να υπάρχει, πρέπει να υπάρχουνε συγκεκριμένες δραστηριότητες. Πως θα το προσεγγίσουμε αυτό το πράγμα; Χρειάζεται δηλαδή να υπάρχει ένα υλικό που θα βοηθήσει τον καθηγητή για την προσέγγιση αυτή. (...)Να βρεθεί ένας τρόπος αυτά τα πράγματα, να υπάρξει ένα αποθετήριο, να αξιοποιηθούν αυτά τα πράγματα. (...)»

10. Προτάσεις για βελτίωση ή αλλαγές.

Γενικά όλοι οι εκπαιδευτικοί ήταν δεκτικοί γιατί η ανάγκη αλλαγής του τρόπου διδασκαλίας της Ιστορίας στο Λύκειο είναι ζητούμενο εδώ και πολλά χρόνια από τους κύκλους των εκπαιδευτικών, αλλά διατηρούν τις επιφυλάξεις τους καθώς διαπίστωσαν κάποιες ασάφειες. Επίσης, αγχώθηκαν αφού η εφαρμογή του ήταν πολύ περιορισμένη και διενεργήθηκε για λίγο χρονικό διάστημα κάτω από την πίεση του χρόνου λόγω κόβιντ και τράπεζας θεμάτων.

Λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων, τις υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων, οι ερωτηθέντες θεωρούν ότι γενικά οι εκπαιδευτικοί απέχουν από την κουλτούρα του νέου ΑΠΣ. Για να γίνει το μεγάλο άλμα που είναι απαραίτητο, πρέπει καταρχάς να γίνει επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών με σοβαρότητα, να γίνουν δειγματικές διδασκαλίες στα σχολεία και να υπάρξει σχολικό εγχειρίδιο. Η ύπαρξη βιβλίου που θα καλύπτει όλους τους στόχους, είτε είναι ένα είτε είναι πολλά, είναι εξαιρετικά σημαντική για να οργανωθούν κατάλληλα οι διδασκαλίες και να είναι αποτελεσματικές. Επίσης, χρειάζεται να εξοπλιστούν όλα τα σχολεία με τεχνολογικό υλικό και να δοθούν έτοιμα εκπ/κά σενάρια μικρότερης έκτασης από τα εκτενή σενάρια που υπάρχουν ήδη στον ΠΡΩΤΕΑ, τα οποία να μπορούν να εφαρμοστούν στα ελληνικά σχολεία. Όλοι σχολίασαν δε ότι στο Λύκειο πρέπει να δοθεί έμφαση στη διαχρονικότητα των γεγονότων και, με βάση το γεγονός ότι υπάρχει κατακτημένη γνώση από το γυμνάσιο, να περάσουν σε σύγκριση, να βρουν τις ομοιότητες ενός ιστορικού φαινομένου στις διάφορες εποχές και να δουλέψουν ομαδοσυνεργατικά.

Η Ε2 διατυπώνει την εξής άποψη «(...)Πρέπει να ξεφύγουμε από το γεγονός, να ξεφύγουμε από πολλά γεγονότα, γιατί δεν θα έχει κάποιο νόημα. Δηλαδή πρέπει a priori στο λύκειο να πούμε «αυτά τα παιδιά τα ξέρουν ή τα είδαν στο γυμνάσιο και τώρα έχουμε άλλους στόχους να πετύχουμε» ο στόχος είναι να το δούμε αυτό το πράγμα διαχρονικά, να βρουν ομοιότητες, να κάνουν μια σύγκριση.(...)Δεν ξέρω αν είμαστε έτοιμοι γι' αυτό. Νομίζω ότι απέχουμε έτη φωτός,(...)»

Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν ήταν ο χρόνος. Αφενός, η επιμόρφωση άργησε να αρχίσει. Αφετέρου, η εφαρμογή έγινε σε πολύ λίγο χρόνο, προς το τέλος της χρονιάς με χρονοβόρα, αν και ποιοτικά, σενάρια πάνω σε ενότητες εκτός σειράς με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα. Επίσης, τα τελευταία δυο χρόνια χάθηκαν πολλές ώρες λόγω κόβιντ ενώ ταυτόχρονα στην Α' και στη Β' Λυκείου υπήρχε μεγάλη πίεση για ολοκλήρωση της ύλης λόγω της τράπεζας θεμάτων η οποία τελικά εφαρμόστηκε πέρσι. Παρόλα αυτά, στο πλαίσιο αυτής της σύντομης εφαρμογής, οι εκπαιδευτικοί διαπίστωσαν ότι τα παιδιά ανταποκρίθηκαν σ' αυτό τον τρόπο μάθησης. Με την παροχή υλικού (εικόνες, κείμενα, χάρτες) τα παιδιά μπήκαν σ' αυτό το κομμάτι της ανακαλυπτικής μάθησης που τους άρεσε αφού έβγαλαν οι ίδιοι το μάθημα μέσω της βιωματικής και ομαδοσυνεργατικής μεθόδου.

Γενικά θεωρούν ότι μπορεί να είναι αχανές το νέο ΠΣ, αλλά ξεφεύγει από τη στείαρα αποστήθιση και ενισχύει την αυτενέργεια.

Εκείνο που θα βελτίωνε το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας θα ήταν η μείωση του περιεχομένου, η προσθήκη τουλάχιστον μιας διδακτικής ώρας εβδομαδιαίως και οπωσδήποτε προσθήκη θεματικής ενότητας για την τέχνη. Επιπλέον, χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα σώμα από πηγές και σενάρια εύχρηστα για τους εκπαιδευτικούς με αναλυτικές οδηγίες και οπωσδήποτε ένα ελκυστικό εγχειρίδιο για τους μαθητές.

11. Αξιολόγηση επιμόρφωσης.

Τέλος, όσον αφορά την επιμόρφωση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έμειναν πλήρως ικανοποιημένοι από τους επιμορφωτές τους οι οποίοι ήταν αναλυτικοί, υποστηρικτικοί, ήρεμοι, προγραμματισμένοι ενώ ανέλυσαν και ανέδειξαν όλα τα στοιχεία του νέου ΑΠΣ. Οι υπόλοιποι δήλωσαν ότι η επιμόρφωση που έλαβαν εκείνοι δε ήταν ουσιαστική και οι επιμορφωτές περίμεναν από τους επιμορφούμενους να δώσουν ιδέες, να βρουν πηγές, να φτιάξουν σενάρια και να εκπονήσουν εργασίες. Τελικά, η Ε6 που είναι πολύ καταρτισμένη είπε: « Εγώ δίνω θέματα στην Τράπεζα Θεμάτων. Θα ήθελα να με αφήσουν ήσυχη να κάνω τη δουλειά μου όπως πολύ καλά γνωρίζω.».

Γενικά όλοι συμφώνησαν ότι σαν σύλληψη είναι πολύ καλό το νέο ΑΠΣ, αλλά χρειάζεται να γίνουν βελτιώσεις και να εκδοθούν βιβλία.

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα έρευνα είχε σαν αντικείμενο την καταγραφή των απόψεων των εκπαιδευτικών των πρότυπων και πειραματικών λυκείων που συμμετείχαν στην πιλοτική εφαρμογή των νέων αναλυτικών προγραμμάτων Ιστορίας Λυκείου. Αφού έγινε αναφορά γενικά στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών με παράθεση των αρχών πάνω στις οποίες βασίζονται, έγινε μια ιστορική αναδρομή στα αναλυτικά προγράμματα της Ιστορίας. Στη συνέχεια, αναλύθηκαν με λεπτομέρειες όσα αφορούν στα νέα αναλυτικά προγράμματα. Ακολούθως, αναλύθηκε το μεθοδολογικό πλαίσιο και παρατέθηκαν οι απόψεις των εκπαιδευτικών των πρότυπων και πειραματικών σχολείων που τα εφάρμοσαν πιλοτικά. Επιχειρήθηκε να καταγραφεί η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών των λυκείων, ποιες μεθοδολογικές προσεγγίσεις, διδακτικές στρατηγικές και παιδαγωγικές αρχές του προγράμματος εφάρμοσαν

περισσότερο και ποιες λιγότερο και σε ποιο βαθμό διαφοροποιείται από το υπάρχον. Επίσης, αξιολόγησαν τα αποτελέσματα της πιλοτικής εφαρμογής αναφορικά με τους μαθητές τους, ποια θεωρούν ότι είναι τα πλεονεκτήματα και ποια τα μειονεκτήματα της εφαρμογής, ποιες αλλαγές προτείνουν και κατά πόσο τους κάλυψε η επιμόρφωση.

Συνοψίζοντας λοιπόν μετά από όλα τα προαναφερθέντα, μπορούμε να οδηγηθούμε σε κάποια συμπεράσματα. Παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν με κάποια επιφυλακτικότητα τα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, συμφωνούν με τις αρχές και τη φιλοσοφία τους. Όλοι τους διατύπωσαν ότι ήταν η επιτακτική η ανάγκη αλλαγής και εκσυγχρονισμού των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών της Ιστορίας. Φυσικά διαπίστωσαν κάποιες ασάφειες, όμως το γεγονός ότι η Ιστορία πλέον στο Λύκειο γίνεται θεματική ξεφεύγοντας από τη γραμμική αφήγηση θεωρείται από όλους εξαιρετικό σαν σύλληψη. Γενική είναι η παραδοχή επίσης ότι έχει πολύ καλό σχεδιασμό και είναι υψηλού γνωστικού επιπέδου. Επιπλέον, είναι πολύ ενδιαφέρουσα η σύνδεσή της ελληνικής με την παγκόσμια Ιστορία και οι συσχετισμοί με τη σύγχρονη εποχή. Όμως, υπάρχει σοβαρή επιφύλαξη για το χρόνο, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι το μάθημα διδάσκεται δύο ώρες εβδομαδιαίως, χρόνος ανεπαρκής για να καλυφθεί το πληθωρικό περιεχόμενο του νέου ΑΠΣ. Γι' αυτό και κρίνεται απαραίτητη η αύξηση των ωρών διδασκαλίας καθώς και ένας προσεκτικός σχεδιασμός ώστε να υπολογιστούν και οι ώρες που χάνονται. Εκτός αυτού, δεν υπάρχει ακόμα το πολλαπλό βιβλίο για να ξέρουν πως θα διαχειριστούν την ύλη. Σίγουρα θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα τα βιβλία να είναι σύμφωνα με το νέο ΑΠΣ και εμπλουτισμένα με συνδέσμους που θα παραπέμπουν σε e-υλικό. Υπήρξε βέβαια η επιφύλαξη των εκπαιδευτικών ως προς την εφαρμοστικότητα του στην ελληνική σχολική πραγματικότητα δεδομένου ότι δεν έχουν όλες οι σχολικές μονάδες τις ίδιες υποδομές ούτε το επίπεδο των μαθητών είναι ομοιόμορφο από σχολείο σε σχολείο ακόμα και εντός του ίδιου σχολείου.

Πάντως, είναι γεγονός ότι τα νέα ΑΠΣ έχουν δομηθεί σύμφωνα με τις αρχές του κονστрукτιβισμού. Με βάση νέες ή προηγούμενες πληροφορίες, οι μαθητές κατασκευάζουν την κατανόηση της γνώσης και αποκτούν κριτική σκέψη ενώ υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ παιδιών και εκπαιδευτικών και ενθαρρύνεται η βιωματική και

η ομαδοσυνεργατική μάθηση. Ενθαρρύνεται η χρήση εποπτικών μέσων τα οποία ήδη οι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν ενισχύοντας το υπάρχον ΑΠΣ.

Το νέο ΑΠΣ Ιστορίας είναι αναμφισβήτητα σύγχρονο και ανοικτό καλύπτοντας πολλές πτυχές της σύγχρονης καθημερινότητας, αφού δομήθηκε πάνω στον άξονα των σύγχρονων κοινωνικών προκλήσεων (πολυπολιτισμικότητα, ρατσισμός, αντιμετώπιση μεταναστευτικών ροών, αντισημιτισμός) οι οποίες πρέπει να δειχθούν και οι οποίες έχουν συμβεί και σε άλλες χρονικές περιόδους. Αυτή η ολιστική προσέγγιση της μάθησης θα βοηθήσει καλύτερα τους μαθητές να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους, να χρησιμοποιήσουν τις αποκτηθείσες γνώσεις τους στην καθημερινή τους ζωή ως ενήλικοι ενεργοί πολίτες και θα τους προετοιμάσει να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις του μέλλοντος.

Όσον αφορά την ύλη, αυτή είναι πληθωρική αλλά κατάλληλη, με σωστή δομή και με σαφή τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Η οργάνωση της σε θεματικά πεδία είναι πολύ ενδιαφέρουσα για το σύνολο της σχολικής κοινότητας αρκεί να υποστηριχτεί από καλογραμμένα ελκυστικά βιβλία., υποστηρικτικό υλικό , επικαιροποιημένη βιβλιογραφία και δραστηριότητες. Όμως θα πρέπει να υπάρχει προγενέστερη γνώση, πράγμα λίγο δύσκολο στις μέρες μας , αφού οι μαθητές έχοντας συγκεχυμένη γνώση της ιστορίας, χρειάζονται χρόνο για να προσαρμοστούν και πάλι στην κανονική σχολική ζωή, μετά από δυο χρόνια δύσκολων συνθηκών λειτουργίας των σχολείων. Είναι γεγονός ότι χρειάζονται χρόνο να προσατολιστούν στις απαιτήσεις των νέων ΑΠΣ. Η πρόταση που διατύπωσαν ήταν να μειωθεί λίγο η ύλη για να μπορούν οι μαθητές να γίνουν μικροί ερευνητές, να την αγαπήσουν και να την αφομοιώσουν σωστά. Επίσης θεωρείται βασικό να προστεθούν θεματικές ενότητες για τον πολιτισμό και ειδικότερα κεφάλαια σχετικά με την τέχνη.

Η έρευνα έδειξε ότι το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας για το Λύκειο διαπνέεται από μια προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική η οποία δίνει ώθηση σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να οργανωθούν καλύτερα είναι 100% κατάλληλη, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει καλή διεύθυνση, σωστά προετοιμασμένα παιδιά και κατά περίπτωση υλικοτεχνικές υποδομές (διαθέσιμο εργαστήριο ΗΥ, και χρηματοδότηση (προγράμματα, επισκέψεις σε μουσεία κ.λ.π.). Επίσης, είναι απαραίτητο ένα αποθετήριο με όλα τα σενάρια που έφτιαξαν κατά την επιμόρφωση για αξιοποίηση.

Σχετικά με το σύνολο της εκπαιδευτικής κοινότητας και το σύνολο των ελληνικών σχολείων, οι ερωτηθέντες διατύπωσαν τη γνώμη ότι ενώ είναι καταρτισμένοι, βρίσκονται πολύ μακριά από την κουλτούρα του νέου ΑΠΣ Ιστορίας του Λυκείου. Θεωρούν ότι πρέπει να γίνει κατάλληλη επιμόρφωση και να εκδοθεί σχολικό εγχειρίδιο (ένα ή πολλά) που θα καλύπτει όλους τους στόχους του νέου ΑΠΣ για να οργανωθούν καλύτερα οι διδασκαλίες.

Γενικά όλοι οι ερωτηθέντες εκπαιδευτικοί ήταν δεκτικοί γιατί η ανάγκη αλλαγής του τρόπου διδασκαλίας της Ιστορίας στο Λύκειο είναι ζητούμενο εδώ και πολλά χρόνια από τους κύκλους των εκπαιδευτικών, αλλά διατηρούν τις επιφυλάξεις τους καθώς διαπίστωσαν κάποιες ασάφειες. Επίσης, αγχώθηκαν αφού η εφαρμογή του ήταν πολύ περιορισμένη και διενεργήθηκε για λίγο χρονικό διάστημα κάτω από την πίεση του χρόνου λόγω κορωνοιού και τράπεζας θεμάτων.

Η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν ήταν ο χρόνος. Αφενός, η επιμόρφωση καθυστέρησε και αφετέρου, η εφαρμογή έγινε σε πολύ λίγο χρόνο, λίγο πριν τελειώσει το διδακτικό έτος με χρονοβόρα, αν και ποιοτικά, σενάρια πάνω σε ενότητες εκτός σειράς με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ολοκληρωμένη εικόνα. Επίσης, τα τελευταία δυο χρόνια χάθηκαν πολλές ώρες λόγω κορωνοιού ενώ ταυτόχρονα στην Α' και στη Β' Λυκείου υπήρχε μεγάλη πίεση για ολοκλήρωση της ύλης λόγω της τράπεζας θεμάτων η οποία κατέληξε να εφαρμοστεί πέρσι. Παρόλα αυτά, οι εκπαιδευτικοί διαπίστωσαν ότι τα παιδιά ανταποκρίθηκαν σ' αυτό τον τρόπο μάθησης. Με την παροχή υλικού (εικόνες, κείμενα, χάρτες) τα παιδιά μπόρεσαν σ' αυτό το κομμάτι της ανακαλυπτικής μάθησης που τους άρεσε αφού έβγαλαν οι ίδιοι το μάθημα μέσω της βιωματικής και ομαδοσυνεργατικής μεθόδου. Γενικά θεωρούν ότι μπορεί να είναι αχανές το νέο ΠΣ, αλλά ξεφεύγει από τη στείρα αποστήθιση και ενισχύει την αυτενέργεια.

Όσο για την επιμόρφωση, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έμειναν πλήρως ικανοποιημένοι από τους επιμορφωτές τους ενώ ελάχιστοι διατύπωσαν την άποψη ότι ήταν ελλιπής με τους επιμορφωτές να περιμένουν από τους επιμορφούμενους να φτιάξουν διδακτικά σενάρια.

Ως τελευταία σκέψη, η έρευνα οδηγεί στο συμπέρασμα ότι εκείνο που θα βελτίωνε το νέο ΑΠΣ της Ιστορίας θα ήταν η μείωση του περιεχομένου, η προσθήκη τουλάχιστον μιας διδακτικής ώρας εβδομαδιαίως και οπωσδήποτε προσθήκη

θεματικής ενότητας για την τέχνη. Επιπλέον, χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα σώμα από πηγές και σενάρια εύχρηστα για τους εκπαιδευτικούς με αναλυτικές οδηγίες και οπωσδήποτε ένα ελκυστικό εγχειρίδιο για τους μαθητές.

6.1. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα είχε κάποιους περιορισμούς όπως για παράδειγμα το μικρό δείγμα. Καταρχάς δεν ανταποκρίθηκαν όλοι οι προτεινόμενοι προς συνέντευξη. Επίσης, παρόλο που οι συνεντευξιαζόμενοι που δέχτηκαν ήταν πρόθυμοι και ευγενέστατοι, χρειάστηκε κάποιος χρόνος για να ρυθμιστούν οι διαθέσιμες ώρες για τις συνεντεύξεις δεδομένου του περιορισμένου ελεύθερου χρόνου που υπήρχε κι από τις δυο πλευρές λόγω των αυξημένων επαγγελματικών υποχρεώσεων που έχουν όλοι οι καθηγητές λυκείου. Επιπλέον, οι συνεντεύξεις έγιναν εξ αποστάσεως διαδικτυακά ή τηλεφωνικά με όλα τα τεχνικής φύσεως ή και άλλα ζητήματα που προέκυπταν, όπως αδυναμία οπτικής επαφής, αδυναμία ή διακοπή σύνδεσης, προβλήματα στην ποιότητα ήχου ή αναβολή συνάντησης.

Ένας άλλος πολύ σημαντικός περιορισμός στην παρούσα έρευνα ήταν ο σύντομος χρόνος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και ο ακόμα πιο σύντομος χρόνος εφαρμογής του νέου ΑΠΣ Ιστορίας Λυκείου.

6.2. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

Όσον αφορά την περαιτέρω έρευνα, προτείνεται η εκ νέου διενέργεια της παρούσας έρευνας αφού θα έχουν επιμορφωθεί όλοι οι εκπαιδευτικοί σχετικά με τα νέα ΑΠΣ της Ιστορίας, αφού θα έχει εκδοθεί το πολλαπλό βιβλίο και όταν θα έχει εφαρμοστεί σε όλα τα λύκεια για κάποιο χρονικό διάστημα. Θα είναι χρήσιμο και πιο ρεαλιστικό να επαναληφθεί η έρευνα μετά την εφαρμογή του γιατί θα υπάρχουν σαφείς απόψεις για την αποδοτικότητα του στις τάξεις όλων των σχολείων, σε διαφορετικές συνθήκες και σε σχέση με το εξεταστικό σύστημα του Λυκείου, δηλαδή την Τράπεζα Θεμάτων και τις Πανελλαδικές Εξετάσεις. Μόνο έτσι θα μπορέσει να υπάρξει εμπειριστατωμένη άποψη και σωστή ανατροφοδότηση για βελτίωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Ματσαγγούρας, Η. & Χέλμης, Σ. (2007). Κριτική της κριτικής παιδαγωγικής: Τάσεις, συγκλίσεις, αποκλίσεις και πρόσωπα. Ανακτήθηκε 21 Μαΐου, 2015 από <http://issuu.com/schelmis/docs/criticaleducation>
- Κάββουρα Δώρα Η πολυπρισματικότητα στη διδασκαλία της Ιστορίας, Σελ. 135-136, 145-155
- Μαυροσκούφης Δημήτρης, (2014) Διδακτική Μεθοδολογία του μαθήματος της Ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (με εφαρμογές) ανακτήθηκε από <https://opencourses.auth.gr/courses/OCRS223/>
- Κουλούρη Χ. (1998). Έφη Αβδελά, Ιστορία και σχολείο. Μνήμων, 20, 335–337. <https://doi.org/10.12681/mnimon.689>
- Ζιάκα Ιωάννα, Διερεύνηση των συστημάτων αξιών στα αναλυτικά προγράμματα σπουδών ξένων γλωσσών, Νοέμβριος 2008, ΑΠΘ, ανακτήθηκε από <http://ikee.lib.auth.gr/record/112140/files/Ioanna%20Ziaka%20diatrivi.pdf>
- Κάββουρα Δ. (2011), Διδακτική της Ιστορίας, Επιστήμη, Διδασκαλία Μάθηση, Αθήνα: Μεταίχμιο, σσ. 152-153
- Γ. Κόκκινος, Η εφαρμογή των Νέων Τεχνολογιών στο μάθημα της Ιστορίας, στο Επιστήμη Ιδεολογία και Ταυτότητα. Το μάθημα της Ιστορίας στον αστερισμό της υπερεθνικότητας και της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα 2003, 351-361
- Χρηστίδου Σ.(2014) Αναλυτικά προγράμματα-Σχεδιασμός και Ανάπτυξη στη Σύγχρονη Εποχή, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου, ανακτήθηκε από <https://hephaestus.nup.ac.cy/handle/11728/6714?show=full>
- Eclass του ΕΚΠΑ , ανακτήθηκε από <https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/PRIMEDU312/%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%9B%CE%A5%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%9F%20%CE%A0%CE%A1%CE%9F%CE%93%CE%A1%CE%91%CE%9C%CE%9C%CE%912.pdf>
- Ιστορική συλλογή ΙΕΠ, ανακτήθηκε από <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=01-19072&tab=02&start=100#i>
- Τσιώλης Δ, 2017, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, ανακτήθηκε από

- <https://dspace.uowm.gr/xmlui/handle/123456789/918>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Παγκόσμια και διαπολιτισμική διάσταση στην ανάπτυξη αναλυτικών προγραμμάτων (2022), ανακτήθηκε από <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/el/national-education-systems/greece/pagkosmia-kai-diapolitismiki-diastasi-stin-anaptyxi-analytikon>
 - Ντίνα Μ. (2020), Αναπλαισίωση δίγλωσσου διαπολιτισμικού υλικού στη διδακτική πράξη, ΑΠΘ, ανακτήθηκε από <http://ikee.lib.auth.gr/record/321165/files/GRI-2020-28537.pdf>
 - Σταύρου Σ., Η σύνδεση πανεπιστημίου – αγοράς εργασίας υπό το πρίσμα της «αναπλαισίωσης» των προγραμμάτων σπουδών στα γαλλικά πανεπιστήμια, 2001, Academia journal/HEP Net ανακτήθηκε από <https://pasithee.library.upatras.gr/academia/article/view/2001/1936>
 - Γερογιάννης Κ., Μπούρας Α., Σχεδιασμός Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών – Νέες Τάξεις, 2006, ανακτήθηκε από <http://conf2007.edu.uoi.gr/Praktika/482-605.pdf>
 - Πλέσσα Μ., (2021), Η αναπαραγωγή της εθνικής ταυτότητας στη σχολική Ιστορία του Γενικού Λυκείου. Η οπτική των φιλολόγων, ΕΑΠ, ανακτήθηκε από <https://apothesis.eap.gr/handle/repo/52357>
 - Κογκούλη Π. (2016), Η διδασκαλία συγκρουσιακών θεμάτων στο μάθημα της ιστορίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ΕΑΔΔ, ανακτήθηκε από <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/38138>
 - Κρέκα Α. (2022), Οι αναπαραστάσεις του εθνικού «Άλλου» και ο διαπολιτισμικός χαρακτήρας των νέων προγραμμάτων σπουδών ιστορίας (2021) για το Δημοτικό, Γυμνάσιο και Λύκειο μια ποιοτική έρευνα, ΕΑΠ, ανακτήθηκε από <file:///C:/Users/user/Downloads/%CE%91%CE%9D%CE%91%CE%A3%CE%A4%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91%20%CE%9A%CE%A1%CE%95%CE%9A%CE%91-1.pdf>
 - Μόσχου Ε. (2002), Η παιδεία στα χρόνια του Καποδίστρια (1828-1831). Μελέτη των εκπαιδευτικών επιστολών του πρώτου Κυβερνήτη, ΔΠΘ ανακτήθηκε από https://repo.lib.duth.gr/jspui/bitstream/123456789/14982/1/MoschouE_2021.pdf

- Ιστορική συλλογή ΙΕΠ, 1917, ΦΕΚ Προγραμμάτων Σπουδών, ανακτήθηκε από <http://elibrary.iep.edu.gr/iep/collection/curricula/item.html?code=1833-041A&tab=01>
- Αποστολίδου Ε., (2022), Εξέλιξη της Διδακτικής της Ιστορίας: Επιστημολογικό και Πολιτικοκοινωνικό Πλαίσιο, ανακτήθηκε από epublishing, Θέματα Επιστημών Υγείας, Τόμ. 1, Αρ. 1, <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/thea/article/view/26725/23254>
- ΦΕΚ 131/2002, πρόγραμμα σπουδών μαθημάτων των α', β' και γ' τάξεων του ενιαίου λυκείου, ανακτήθηκε από <https://edu.klimaka.gr/nomothesia/fek/2334-fek-131-2002-programma-spoudwn-mathimata-lykeio>
- Καραμανλάκης Ε. (2021) Η χρήση της ιστορικής ζωγραφικής για την απεικόνιση της Ελληνικής Επανάστασης στα σχολικά εγχειρίδια της τελευταίας εικοσαετίας. Η αξιοποίηση της στο πλαίσιο ενός εκπαιδευτικού σεναρίου, ανακτήθηκε από <http://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/918/Tsiolis%20Dimitrios.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ρέππας Χ., ΙΣΤΟΡΙΑ, ΕΘΝΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ : για τη φυσιογνωμία της σχολικής ιστοριογραφίας, 16 Μαΐου 2009, ανακτήθηκε από <https://ekpaideysi.espivblogs.net/?p=781>
- Σακκά Β., (2003), «Η προσέγγιση των πηγών και η διδασκαλία της Ιστορίας: Το πρόβλημα της αξιολόγησης» στο Φιλολογική, 83, σσ. 22-29.
- Γριμάνη Φραντζέσκα , Η Ιστορία ως αντικείμενο διδασκαλίας – Προβλήματα και προτάσεις , 2020, ΠΑΔΑ, ανακτήθηκε από <https://edutech-thesis.uniwa.gr/wpcontent/uploads/sites/207/2020/08/%CE%97%CE%99%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%AF%CE%B1-%CF%89%CF%82%CE%B1%CE%BD%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B4%CE%B1%CF%83%CE%BA%CE%B1%CE%BB%CE%AF%CE%B1%CF%82->
- Αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών, ανακτήθηκε από http://ebooks.edu.gr/info/cps/9deppsaps_Istorias.pdf
- ΙΕΠ, Αναλυτικό Πρόγραμμα Ιστορίας ανακτήθηκε από <http://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-arxiki-selida>

- ΙΕΠ, ΑΠΣ Ιστορίας , Οδηγός Εκπαιδευτικού, ανακτήθηκε από <http://iep.edu.gr/el/nea-ps-provoli>
- ΙΕΠ, Πρόγραμμα μαθημάτων των Γυμνασίων και Ελληνικών Σχολείων του Κράτους, 1912, ανακτήθηκε από <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?code=01-17914&tab=01>

ΞΕΝΗ

- Bernstein, B. (1977). Class, codes and control (Vol. 3: Towards a theory of educational transmissions). London: Routledge and KeganPaul.
- Η γενική φιλοσοφία της δομής του βρετανικού Προγράμματος Σπουδών για την Ιστορία στο Department of Education and Science (July 1990), History for Ages 5-16. Proposals of the Secretary of State Education and Science, London, HMSO.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Δημογραφικά Στοιχεία

- Φύλο
- Ηλικία
- Ποια είναι η ειδικότητά σας;
- Τι σπουδές έχετε κάνει;
- Πόσα χρόνια είστε εκπαιδευτικός;
- Πόσα χρόνια Υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος
- Πόσο χρόνο εφαρμόσατε πιλοτικά το νέο πρόγραμμα;
- Πως οργανώνετε το καθημερινό σας μάθημα; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεστε για αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η **γενική γνώμη σας** για το νέο πρόγραμμα σπουδών; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης)
- Ως προς **ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο**; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και του υφιστάμενου Π.Σ.)
- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ.; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων)
- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ. Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα **σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα** ή **σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό**)

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές»

Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ)

- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση).
- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το μάθημα αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά: εξοικείωση των μαθητών/τριών με τις έννοιες του χώρου και του χρόνου μέσα στον οποίο δρουν τα πρόσωπα και εξελίσσονται τα φαινόμενα, ανάπτυξη της ιστορικής κριτικής σκέψης και συνείδησης των μαθητών/τριών, θεώρηση της Ιστορίας ως μιας επιστήμης που επικοινωνεί με τις υπόλοιπες Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες. (αναφορά στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που θα μας υποδείξουν ανά μάθημα οι συντονιστές). Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε σε εις προσωπικά μετисσυγκεκριμένες επιλογές;
- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό;

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα **μαθησιακά αποτελέσματα** στο νέο Π.Σ και πόσο **βοηθητικά** είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21ου αιώνα)

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; (αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα)
- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία;
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες** (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ.)
- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων)
- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.)
- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε

ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ. και τεκμηρίωση);

- Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητάς σας το νέο ΠΣ;
- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; (αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής)
- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.)
- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ.; (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων)
- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο;